БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 86 (10454) | 1964 оной апрелиин 10, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ҮЗЭЛ БОДОЛОЙ НЭГЭДЭЛ

СОВЕТСКО-ВЕНГЕРСКЭ ХЭЛСЭЭН ДҮҮРЭБЭ

БУДАПЕШТ, апрелиин 8. (ТАСС). Советскэ Союзай ...н Венгриин Арадай Республикын партийно-прави...ственна делегацинуудай хоорондохи хэлсээн апре...н 8-да дүүрэбэ.

Советскэ талаһаа КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секре..., СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ ...С. Хрущев, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ ...идат, Украиныи КП-гай ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь ...Е. Шелест, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Ю. В. Андро..., КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-эй Гадаадын хэ...үдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай гэ...н, «Правда» газетын главна редактор П. А. Сатю..., КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, советско-венгерскэ хани ...саанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, СССР-эй ...кануудай академиин вице-президент П. Н. Федосеев, ...СС-эй Түбэй шалгалтын комиссиин гэшүүн, КПСС-... Москвагай городской комитедэй секретарь Р. Ф. Де...тьева, КПСС-эй ЦК-гай гэшүүн, СССР-һээ ВНР-тэ ...шаг элшэн сайд Г. А. Денисов, тэрэшэлэн СССР-эй ...Д-эй таһагуудые даагшанар С. Т. Аставин, Л. М. ...ятин хэлсээндэ хабаадалсаа.

Венгриин талаһаа ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи сек...арь, ВНР-эй Хүдэлмэришэн-таряашанай революцион... правительствын түрүүлэгшэ Я. Кадар, ВСРП-гэй ...-гай политбюрогой гэшүүн, Хүдэлмэришэн-таряа...ай революционно правительствын түрүүлэгшын ор...шо Д. Каллаи, ВСРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэ...үн, «Непсабадшаг» газетын главна редактор З. Ко...рин, ВСРП-гэй ЦК-гай политбюрогой гэшүүн, ВСРП-... ЦК-гай секретарь Д. Немеш, ВСРП-гэй ЦК-гай ...ретарь К. Немет, ВНР-эй гадаадын хэрэгүүдэй ми...стр Я. Петер, ВСРП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ситец нэхэн ...талаг фабрикын парткомой секретарь И. Какук, ...РП-гэй ЦК-гай гэшүүн, ВНР-һээ Москвада байдаг ...эн сайд Й. Сипка, тэрэшэлэн ВСРП-гэй ЦК-гай та...ые даагша Ф. Пуйя, ВНР-эй госпланай түрүүлэг...н нэгэдэхи орлогшо П. Вайн, ВСРП-гэй ЦК-гай та...ые даагшын орлогшо И. Дарваши, ВНР-эй гадаадын ...эгүүдэй министрэй орлогшо К. Эрдеи, ВНР-эй МИД-... таһагые даагша Б. Немети гэгшэд хэлсээндэ хабаа...саһан байна.

Хани халуун, аха дүүгэй хани барисаанай оршон ...алда хэлсээнүүд үнгэрөө. Хоёр ороной партинууд ...он правительствануудай ажал ябуулга тухай, Совет... Союзай болон Венгриин Арадай Республикын хоо...дохи али бүхы талын харилсаа холбоо саашадань ...жөөхэ тухай, тэрэшэлэн мүнөөнэй уласхоорондын ...далай шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай бо... Венгриин Арадай Республикын партийно-правитель...енна делегацинууд һанамжануудаа мэдэлсээ.

Дэлхэйн социалис байгуулалтые батадхаха, марк...м-ленинизмын гол ёһонуудта үндэһэлэн, дэлхэйн ком...ис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхэ асуудалнуу...р, хүдэлмэришэн ангиин революционно тэмсэлэй бо... национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй, эб найрам...ай, социализм болон коммунизмын үзэл сурталай ...н мандахын түлөө тэмсэлэй асуудалнуудаар тэдэнэр ...лэ һанамжануудаа мэдэлсээ.

Зүбшэн хэлсэгдэһэн бүхы асуудалнуудаар хүсэд нэ...һаналтай байһыень хэлсээнүүд дахяад гэршэлэн ха...лжа үгөө.

ҺААЛИШАДАЙ НАЙР

...ай нэрэмжэтэ колхоздо ... хойшо амжалтатайгаар ...а байдаг, үндэр наһатай ...д олон юм. Һаяхан Гэгээтын ...ин һаалишад Гармаханда ...а Банзаракцаева, Цыренжап ...вна Батожапова гэгшэд 55 ...сэбэ. Тэрэ ушарта зорюул...рай ёһолол болоо.

...удаан һайнаар хүдэлжэ, ам...уйлаһанайнь түлөө артелиин ...ин, парткомой зүтһөө түрүү ...дта Хүндэлэлэй грамота, ...нгууд барюулагдаа.

...ханда Банзаракцаева 30 жэ...саада хэдэн зуу мянгн литр ...н, 450 тугал түлжүүлһэн ...үнгэрһэн жэлдэ 28 мянган литр һү һаагаа. Мүнөө жэлдэ Гармаханда Банзаракцаева 25 мянган литр һү һааха уялга абанхай. Жэлэй түрүүшын кварталда һү һаалгаар түрүүшүүлэй зэргэдэ гараа. Мүн Цыренжап Батожапова нүгөөдэ нүхэрһөө багаханшье гээгдэнэгүй.

Колхозой правлениин шиидхэбэр үндэр наһатай һаалишад һарадаа 15 түхэриг мүнгэн тэдхэмжэ абадаг болоошье һаа, ажал хүдэлмэреэ орхёогүй, улам эршэтэйгээр хүдэлжэ байна. Эдэнэй ажалайнь түлөөһэн һара бүри 20 процентээр нэмэжэ түлэгдэхэ байна.

Б. Чагдуров.

Зэдын аймаг.

...ряалан, сабшалан уһалха һарын соносхогдоһоор табан хоног ...бо. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» колхозой ...рын поли дээрэ энэ хүдэлмэри үргэнөөр ябулагдажа байна. ...РАГ ДЭЭРЭ: тус колхозой кукурузашан Петр Санжиевай по... дээрэ уһалуури захалаа.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

МАНАЙ ЗАМ ЗҮБ, АГУУЕХЭ ЛЕНИНЭЙ ЗААҺАН ЗАМ

КПСС-эй Буряадай обкомой IV пленум дээрэһээ

Уржадэр КПСС-эй Буряадай обкомой пленум болоожо, «Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата жагсаалтай байхын түлөө КПСС-эй тэмсэл тухай» КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй тогтоолтой дашарамдан, «Республикын парторганизациин зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Энэ асуудалаар обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** элидхэл хээ.

Республикын партийна организациин, бүхы ажалшадай дура хүсэлэнгые, һанал бодолые мэдүүлэн, пленумдэ хабаадагшад болбол Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй хорото муухай һандаралгын ябуулгые эрид шууд буруушаагаад, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата жагсаалтай байхын түлөө КПСС-эй тэмсэлые нэгэн һаналтайгаар дэмжэбэ.

КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдэй үзэл сурталайнь хараа бодолой гол шэнжэнүүдые пленумдэ хабаадагшад онсолон тэмдэглэбэ. Тэдэ гол шэнжэнүүдынь ямар бэ гэхэдэ, Хитадай компартиин удамаршад хадаа дэлхэйн хүгжэлтэдэ социалис байгуулалтын нүлөөгэй улам бүри ургажа байһыень үнэн дээрээ буруушаана. Энээнииень гайхахын ехээр гайхамаар. Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтэдэ дэлхэйн социалис байгуулалтын айхабтар ехэ үүргэ дүүргэжэ байһыень хархис империалис этэгээдүүдшье дураа гутангяар мэдэрдэг болоо ха юм. Социализмын дэлхэйн байгуулалтын мандажа байһанай ашаар Ази, Африка болон Латиин Америкын олохон оронууд бэеэ даанхай байдалтай, эрхэ сүлөөтэй боложо, колониализмын хүшэр хүндэ дарлалтаһаа сүлөөржэ байна.

Тэрэшэлэн Хитадай удамаршад капиталис оронуудай хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлые тооногүй, дэлхэйн социалис байгуулалтада, мүн уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөндэ национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе эсэргүүсүүлэн зүрилдүүлнэ. Тэдэнэр гадаадынгаа политика бэелүүлхэдээ, авантюризм гаргана ба «хүйтэн дайнай» оршон байдал үргэлжэлүүлхэ гэһэн хараа бодол баримтална, коммунис хүдэлөөнэй эрид буруушааһан, ганса нэгэн хүндэ шүтэлгын арга методүүд болон ёһо гуримуудые хамгаалжа, үргэлжэлүүлхые оролдоно. Коммунис хүдэлөөндэ можо болохын түлөө тэмсэлые зүбтэйдэ тоолоно.

Пленумдэ хабаадагшад хадаа КПСС-тэй, мүн бусад марксистско-ленинскэ партинуудтай хитад удамаршадай гаргаһан арсалдаае, тэдэнэй хорото муухай һандаралгын ябуулгануудые гүнзэгыгөөр шүүмжэлэн буруушаагаад, КПСС-эй ЦК-гай гадаадыншье, дотоодыншье политикые бүрин дэмжэнэд. Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын үндэһэ һуури дээрэ, 1957 ба 1960 онуудта оолоһон марксистско-ленинскэ партинуудай зүблөөнүүдэй баталан абаһан шухалын шухала документнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй бата жагсаалтай байхын тула КПСС-эй ЦК-гай тон ехэ анхарал оролдолго гаргажа байһаниинь ойлгосотой. КПСС-эй хамаг бүхы хэмжээ ябуулганудта хитад хүтэлэрилэгшэдэй дүлии балайгаар хандадагынь гайхалтай.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэд хубхай хооһон үгэ хүүрнүүдээр, үндэһэ баримтагүй шашалдаагаар бэеэ далдалаад, дэлхэйн социализмын туйлалтануудта эсэргүүсэн, галзуу муухай добтолгонуудые хэнэ, дэлхэйн коммунис хүдэлөөндэ, арад зоной дунда арюун хэрэгүүдээрээ алдаршаһан марксистско-ленинскэ партинуудые худал хуурмагаар муушална, хардана гүрдэнэ. Советскэ Союзай Коммунис партиие, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедые хитад хүтэлбэрилэгшэд илангаяа хоротойгоор хардана.

Түрэл Коммунис партиингаа сэсэн мэргэн ударидалгаар агууехэ социалис Эхэ оромнай коммунизм байгуулгын замаар урагшаа тон ехэ амжалтатайгаар дабшажа ябана. Промышленность болон хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ, культурна байгуулалтада жэлһээ жэлдэ айхабтар ехэ туйлалтанууд бэелүүлэгдэнэ, түүхэтэ хубилалтанууд болоно. Арад зоноймнай энхэ тайбан байдал үдэрһөө үдэртэ һайжарна. Совет засагай жэлнүүдтэ үргэн дэлисэтэйгээр хүгжэн мандаһан манайшье республикын ажабайдал дээрэһээ энээн тушаа толотомо жэшээнүүдые харуулжа боломоор. Эдэ бүгэдэ хадаа КПСС-эй политикын, алибаа ажал ябуулгын тон зүб байһыень элитээр гэршэлнэ ха юм. Имагтал һүүлэй арбан жэлэй турша соо республикын промышленностиин валовой продукци 2,5 дахин ехэ болоо. Мүнөө үеын промышленностиин шэнэ шэнэ һалбаринууд урган гаранхай. Хүдөө ажахыда илангаяа ехэ хубилалтанууд болоо.

— Улаан-Үдэ городой коммунистнууд болон ажалшад бултадаа нэгэн һаналтайгаар Коммунис партиингаа политическэ хараа шугам болон практическа ажал ябуулгые бүрин һайшаана, Хитадай ударидагшадай һандаралгын ябуулгануудые ехэ дураа гутангяар буруушаана,— гэжэ КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь нүхэр **В. Г. Бирюков** хэлэбэ.— Коммунис партидаа, гайхамшагта ажал ябуулагша нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй тэрэнэй ленинскэ ЦК-да совет хүнүүд үнэн зүрхэнһөө гүнзэгыгөөр этигэнэ. Коммунис партимнай, Совет правительствымнай гадаадыншье, дотоодыншье политикын тон зүб байһыень ажабайдал эли тодоор гэршэлнэ. Һүүлэй хэдэхэн жэл соо Улаан-Үдэ городто 370 мянган дүрбэлжэн метр байра, арбаад һургуули, хүүгэдэй хорёод эмхи зургаанууд, 70 гаран магазин, 20 гаран столово баригдаа. Хүдэлмэришэдэй байдал улам бүри һайжарна. Гансахан 1963 ондо Улаан-Үдэ городой ажалшадта аяар 7 млн. 200 мянган түхэриг пенси үгтэнхэй. Хүдэлмэришэд ехэ үүсхэл оролдосотойгоор, шэн габьяатайгаар ажаллана. Городой 50 мянга гаран ажалшад коммунис ажалай түлөө мүрысөөндэ хабаадалсана.

Улаан-Үдэ городой коммунистнууд болон бүхы ажалшад Коммунис партияа, үнэн ленинец нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй ЦК-гаа тойрон, хэзээ хэзээнэйхиһээ нягтаар жагсанхай.

— Хитадай хүтэлбэрилэгшэд ганса нэгэн хүндэ шүтэлгын үедэ хэрэглэгдэдэг байһан арга методүүд болон ёһо гуримуудые хамгаалха, һэргээхэ, үргэлжэлүүлхэ хүсэлэнтэй,— гэжэ партиин Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин парткомой секретарь нүхэр **Ц. О. Цыбиков** хэлэбэ.— Сталинда шүтэлгын үедэ колхознигуудай ямар байдалтай байһаниинь бидэндэ мэдээжэ, тон ойлгосотой. Тэрэ үедэ колхозно үйлэдбэридэ, хүдөө ажахыда илангаяа ехэ хохидол ушаруулагдаһан байгаа. Тэрэ үеын арга методүүд болон ёһо гуримууд эсэслэн усадхагдаа, хүн түрэлтэнэй түүхэдэ хэзээшье үзэгдэхэ ёһогүй. Мүнөө колхоз болон совхозууд ехэ түргэнөөр дэбжэжэ байна. Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин колхозууд һүүлэй арбан жэл соо олзо доходоо 3,5 дахин ехэ, хүдөө ажахын гол продуктнуудые 2-3 дахин ехэ болгоо. Аймагай колхознигууд болон совхозуудай хүдэлмэришэд саашадаа улам бүри эршэмтэйгээр ажаллахаар зоригжонхой.

—Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө социалис оронуудтай хани харилсаагаа, экономическа холбоо барисаагаа һуладхажа байһаниинь ехэ гайхалтай,— гэжэ ЛВРЗ-гэй парткомой секретарь нүхэр **И. Л. Петров** тэмдэглэбэ. — Манай заводой хүдэлмэришэд «ФД» гэжэ локомотивуудые, мүн промышленна бусад хэрэгсэлнүүдые КНР-тэ энэрхы сэдьхэлтэйгээр эльгээдэг байгаа. Теэд Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй экономическа холбоо барисаагаа таһалдуулһан дээрэһээнь промышленна тэдэ хэрэгсэлнүүд эльгээгдэхээ болёо. Энээндэ имагтал тэдэнэр зэмэтэй. Аха дүүгэйнгээ хани барисаае тэдэнэй ингэжэ таһалдуулжа байхадань манай заводой хүдэлмэришэд ехээр дураа гутана, тэдэнэй хорото муухай алибаа ябуулгануудые гүн сэдьхэлһээ буруушаана. Түрэл Коммунис партиингаа али бүхы ажал ябуулгые хүдэлмэришэд хүхюу баяртайгаар һайшаана, марксизм-ленинизмдэ, пролетарска интернационализмда КПСС-эй хизааргүй үнэн сэхэ байһандань лаб этигэнэ.

Зэдын комбинадай УКС-ын барилгашадай бригадир нүхэр **В. И. Яньков** үгэ хэлэхэдээ, ехэ һонирхолтой жэшээнүүдые харуулаа. 1957 онһоо 1961 он болотор олон хитад хүдэлмэришэд Зэдын комбинадта ерэжэ, барилгын дүй дүршэлдэ һураһан байна. Тэдэнэр олон мэргэжэлтэй боложо бусаа. Бусаха дээрэнь ажалшадай митинг болоод, олохон хитад хүдэлмэришэд үгэ хэлэхэдээ, комбинадай коллективтэ ехэ баяр баясхалан хүргөөд, энэрхы сэдьхэлэйтнай һайн һайхан туһаламжые хэтын хэтэдэ мартахагүйбди гэжэ мэдүүлээ һэн. Теэд мүнөө болоходо Хитадай удамаршадай иимэ һэшхэл һэнгэргүй аяг ааша гаргажа байхадань, комбинадай хүдэлмэришэд дураа гутахын ехээр гутана.

— Колхозно таряашад Коммунис партидаа хизааргүй ехээр этигэнхэй, үнэн ленинец нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй партиингаа Центральна Комитедые тойрожо нягтаар жагсанхай,— гэжэ Хяагтын үйлэдбэриин управлениин Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Ц. Л. Балданов** мэдүүлбэ. — Колхознигуудай энэ нягта жагсаалые һуларуулха хүсэн дэлхэй дээрэ байхагүй. Хитадай һандаргагшадай хорото муухай үйлэ хэрэг хэзээдэшье бүтэхэгүй.

— Манай республика социалис хэдэ хэдэн оронуудта барилгын модо элбэгээр эльгээнэ,— гэжэ «Забайкаллес» комбинадай директор нүхэр **Г. Ф. Маслов** хэлэбэ. — Эрхим һайн модон эльгээгдэдэг. Социалис оронууд манай эльгээһэн модые сэдьхэлээ ханангяар хүлеэжэ абадаг. Гомдол огто байдаггүй. Зүгөөр һүүлэй үедэ КНР эльгээһэн эрхим шанартай барилгын модон ехээр гологдодог болоо. КНР-һээ ерэһэн гомдолнуудые анхаралдаа абажа, шухала хэмжээнүүдые хараалаад, улам һайн шанартай модо эльгээхэ бүримнай, хамаагүй гологдодог болоо. Энэрхы сэдьхэлээрээ үнэн зүрхэнһөө туһа хүргэжэ байһан совет хүнүүдэй энээндэнь дураа гутангүй, голхоронгүй байхын аргагүй.

Дэлхэйн залуушуулай хүдэлөөндэ Хитадай комсомолшуудай удамаршадай һандаралгын элдэб янзын хүдэлмэри ябуулжа байһан тухай ВЛКСМ-эй Буряадай обкомэй секретарь нүхэр **С. Ф. Иванов** хэлэбэ.

1963 оной намар Наушки станци дээрэ Хитадай студентнэрэй жэрхэмшэгтэ муухай аяг ааша гаргаһан тухайнь станциин начальник нүхэр **П. Ф. Михайлов** тэмдэглэбэ. Тэрэшэлэн түүхын эрдэмэй кандидадууд нүхэд **Ц. О. Очиров**, **Г. Л. Санжиев**, нүхэр **П. Р. Лелетко** гэгшэд үгэ хэлэбэ.

Нэгэн дуугаар баталан абаһан тогтоол соогоо пленумдэ хабаадагшад КПСС-эй ЦК-гай политическэ хараа шугам болон практическа ажал ябуулгые бүрин һайшаажа дэмжээд, Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй һандаргалгын ябуулгые эрид шууд буруушааба.

Буряад ороной коммунистнууд болон бүхы ажалшад түрэл Коммунис партияа, үнэн ленинец нүхэр Н. С. Хрущев түрүүтэй партиингаа Центральна Комитедые тойрожо, хэзээ хэзээнэйхиһээ нягтаар жагсанхай гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедтэ эльгээһэн бэшэг соогоо пленумдэ хабаадагшад мэдүүлбэ.

* * *

1964 ондо промышленность болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй абаһан социалис уялгануудые пленум хаража үзөөд һайшааба.

Промышленностиин хүдэлмэришэдэй, колхозууд болон совхозуудай эдэ уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлгэ Советскэ Союзайнгаа экономикые саашадань хүгжөөлгэдэ ехэ нэмэри боложо, Хитадай һандаргагшадта шэнэ хүсэтэй сохилто хүргэхэнь лабтай.

Таряалан, сабшалан уһалалгада бүгэдөөрөө хабаадая

1964 апрелиин 5 — 1964 майн 5

УҺАЛАЛГААР ЮУН ХЭГДЭЖЭ БАЙНАБ?

Иимэ асуудалтайгаар манай корреспондент хэдэн ажахынуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэ, мэргэжэлтэдтэ хандажа, таряалан, сабшалан уһалха һарын турша соо хэхэ хүдэлмэри тухайнь хөөрэлдөө.

Эгээн түрүүлэн уһанай газараар баян Баргажанай үйлэдбэриин управлени хонходожо, тэндэхи уһалууриин системэнүүдэй управлениин ахалагша инженер нүхэр Кожемяковта асуудал табиба.

Кожемяков: Үбэлдөө, хабарай эхеэр манай аймаг дотор уһалууриин системэнүүдтэ хамта 23 хаалта боолто заһабарилагдаа. Тэрэ тоодо системын эхинэй хоёр барилга, уһа хубаарилха 16 боолто заһагдаа. 10 шэнэ түхеэрэлгэ бодхоогдоо, тэрэнэй 8-ниинь уһа хубаарилха боолтонууд.

Мүн уһанай ябаха ханааб заһагдажа, хамтадаа 7 мянга гаран кубометр шорой гаргагдаа. Ханаабай захаар 18,8 километр газарай бургааһан сэбэрлэгдээ. Энэ хүдэлмэри илангаяа Дэрээнэй, Аргадын совхозуудта һайнаар ябуулагдана.

Хаалта боолтонуудые заһабарилха, бариха хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхэ шулуу, модон бэлдэгдэжэ, барилга хэхэ газарта зөөгдэнэ.

Корреспондент: Уһа бүлэжэ гаргаха станцинууд хүдэлгэгдэнэ гү?

Кожемяков: Мүнөө үедэ тиимэ 4 станци хүдэлгэгдэнэ. Тэрэ тоодо Дэрээнэй совхоздо 2 станци ажаллажа, һаянай 10 гектар таряалан, 52 га сабшалан уһалаа.

Корреспондент: Уһанай газар ашаглаха оньһожоруулагдамал звенонууд хэр ажаллажа байнаб?

Кожемяков: Олонхи звенонууд мүнөө дээрээ саарһан дээрэ нэрэ зүүгээд лэ байна. Зарим звенонууд поли дээрээ наг шэбхэ зөөжэ байнхай.

Корреспондент: Газар уһалха хүнүүд томилогдоо гү, тэдэниие һургаха талаар юун хэгдэнэб?

Кожемяков: Уһанай газарта хүдэлхэ звенонуудай 58 хүн 5 үдэрэй семинарта ябажа гараа. Ингээд уһанай ханаабаар урдажа захалхада газар уһалагшадтай нэгэ үдэрэй семинар байра дээрэнь үнгэргэхөөр хараалнабди. Тэрээндэ 368 хүн хабаадаха ушартай.

Удаань Бэшүүрэй Охин-Булагай совхоз дуудажа, совхозой парткомой секретарь нүхэр Ефимовтэй хөөрэлдэбэбди.

Ефимов: Таряалан, сабшалангаа уһалхын тула һубаг, ханаабуудаа сэбэрлэжэ, тэндэхи хаалта боолтонуудые шэнээр бариха, заһабарилха хүдэлмэри хэгдэжэ, энээндэ хэрэгтэй болохо модо, шулуун зөөгдэнэ. Бүхыдөө 100 гаран кубометр модон бэлдэгдээд байнхай. Царам гэжэ газарта намаг хатааха хүдэлмэри ябуулагдажа захалаа. Мүнөө эндэ хүнүүдэй байха гэр барижа дүүргээбди.

Үбэлдөө, хабартаа уһа бүлэдэг станцинуудаа хүдэлгэжэ, 160 гектар таряалан, 120 га сабшалан дээрэ тошон халяагаабди. Колхозой 3-дахи отделенидэ багахан горхон дээрэ хаалта баригдажа байнхай.

Корреспондент: Энэ жэлдэ бүхыдөө хэды шэнээн газар уһалхаяа байнабта?

Ефимов: Хамтадаа 900 га таряалан, 1180 га сабшалан ундалуулха зорилготойбди.

Корреспондент: Уһанай газарта ямар ургамалнуудые тарихатнайб, тэндэ ажаллаха звенонууд юу хэжэ байнаб?

Ефимов: Энэ жэлдэ уһалагдаха газарта саахарай свёкло, кукуруза, шэниисэ тарихамнай. Тэндэ ажаллаха звенонууд эмхидхэгдэнхэй. Оньһожоруулагдамал звенонуудай гэшүүд агротехническэ һуралсалда ябана. Газар уһалалгын түлэг соо энэ хүдэлмэридэ 100 гаран хүн табигдаха.

Корреспондент: Газар уһалха хүнүүдтэ хэрэгтэй резинэ хубсаһан, хүрзэ, һубаг татаха түхеэрэлгэ бэлэн гү?

Ефимов: Уһалалгада хэрэгтэй зэр зэмсэг, гутал, һубаг татаха машина бэлдэгдэнхэй.

Һүүлээрнь Хяагтын управлениин Худэриин совхозой главна агроном нүхэр Соболевтой хэдэн үгэ андалдабабди.

Соболев: Уһалууриин гурбан системын эхиндэ барилга хэгдэжэ байна, эндэ 10 хүн ажаллана. Һубаг, ханаабууд бүри намар байхада заһагдаһан, бэлдэгдэһэн юм. Энээнэй ашаар байгша ондо 623 га таряалан, 1600 гектар сабшалан уһалагдаха аргатай болоо. Тиин нёдондо миил 350 гектар таряалан ундалуулагдаа бэлэй.

Корреспондент: Оньһожоруулагдамал звенонууд юу хэжэ байнаб?

Соболев: Уһанай газарта гол түлэб кукуруза, шэниисэ тарингдаха. Тэндэ ажаллаха звенонууд байгуулагданхай. Гансахан сабшалан һайжаруулха 20 звено томилогдоо. Мүнөө үедэ оньһожоруулагдамал звенонууд поли, сабшалан дээрээ наг шэбхэ зөөжэ, һайрам тогтоохо хүдэлмэри ябуулна. Юрэдөө балгашье уһа энэ жэлдэ миин алдахагүй гэжэ оролдонобди.

ДЭЛХЭЙН МЭДЭЭСЭЛ

Н. С. Хрущев, Янош Кадар совет сэрэгшэдтэй уулзаба

БУДАПЕШТ, апрелиин 8. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд Д. Бочаров, М. Попов иигэжэ дамжуулна:

Варшавска договорой ёһоор Венгридэ байдаг совет сэрэгшэдтэ Н. С. Хрущев, советскэ партийно-правительственна делегациин гэшүүд, Н. П. Хрущева үсэгэлдэр үдын хойно айлшаар ошоо.

ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, Хүдэлмэришэн-таряашанай революционно правительствын түрүүлэгшэ Янош Кадар болон Венгриин бусад хүтэлбэрилэгшэд, Янош Кадарай һамган —Мария Кадар делегациин гэшүүдтэй хамта ябалсаһан байна.

Һайндэрэйхеэр гоёон шэмэглэгдэһэн городогто айлшадай ерэхэдэ, урда зүгэй бүлэг сэрэгүүдэй командалагша генерал-полковник К. И. Провалов, ЮГВ-гэй сэрэгэй соведэй гэшүүн, политическэ управлениин начальник генерал-полковник Н. М. Александров, ЮГВ-гэй командалагшын нэгэдэхи орлогшо генерал-лейтенант С. А. Андрющенко, бусад генералнууд болон офицернүүд угтаа.

Н. С. Хрущевой, делегациин гэшүүдэй, венгр ханинарай угтамжада зорюулагдажа, хүндэлэлэй харуул табигдаһан байгаа.

Офицернүүдэй байшангай ехэ зал соо дайшалхы болон политическэ бэлэдхэлэй отличнигуудай митинг болоо.

Дайшалхы бэлэдхэлэй отличник ефрейтор Чупахин, офицернүүд Денисов болон Логинов гэгшэд үгэ хэлээ.

Тэдэнэй һүүлээр Янош Кадарта үгэ үгтэхэдэнь, митингдэ хабаадагшад тэрэниие халуунаар угтаа. Янош Кадар аха дүү ёһоной угталгын түлөө сугларагшадта үнэн зүрхэнэй баясхалан хүргөө.

Тиигээд Н. С. Хрущев дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

Н. С. Хрущевой, Янош Кадарай үгэ хэлэжэ байхада нэгэтэ бэшэ нэрьемэ удаан альга ташалганууд болоо.

Венгр хүдэлмэришэдтэ айлшалба

БУДАПЕШТ, апрелиин 8. ТАСС-ай тусхай корреспондентнүүд Д. Бочаров, М. Попов иигэжэ дамжуулна:

Советскэ партийно-правительственна делегациие арадай Венгриин ажалшад хаа хаанагүй ехэ дэбжэлтэтэйгээр, баяртайгаар угтана.

Будапештын МОМ гэжэ оптическа приборнуудые бүтээдэг заводой хүдэлмэришэдтэ делегациие толгойлогшо Н. С. Хрущев, делегациин гэшүүд мүнөөдэр айлшалаа.

Энэ завод нарин механикын болон оптикын талаар орон доторхи эгээн томо предприяти юм. Тус заводто 80 шахуу жэлэй урда тээ һуури табигдаһан байгаа. Зүгөөр мүнөө хуушан заводһоо үлэһэн юумэ үсөөн. Мүнөөнэй МОМ түрүү предприяти болоно. Тэрэнэй бүтээһэн зүйлнүүд ороной газаа тээгүүр, холуур мэдээжэ болонхой. Геодезическэ, оптическа приборнуудые, линзэнүүдые, нюдэнэй шэл, стол дээрэхи часуудые бүтээдэг.

Газаашань худалдадаг продукциинь хахад шахуунь советскэ захилаар бүтээгдэдэг юм.

Н. С. Хрущев, делегациин гэшүүд, тэрэшэлэн Янош Кадар, бусад венгр ажал ябуулагшад заводой үүдэндэ халуунаар угтагдаһанайнгаа һүүлээр дирекциин байшан соо орожо, заводой хүтэлбэрилэгшэдтэй хани ёһоор хөөрэлдөө.

Удаань заводой хашаа соо ехэ митинг болоо.

Янош Кадар, Н. С. Хрущев митинг дээрэ үгэнүүдые хэлэжэ, халуунаар угтагдаһан байна.

Н. С. Хрущев заводой коллективтэ дурасхаалта бэлэг—В. И. Ленинэй бюстые барюулаа.

Н. С. Хрущев, Янош Кадар, советскэ делегациин гэшүүд заводой хүндэтэ айлшадай дэбтэртэ ябахынгаа урда тээ гараа табяа.

„КОММУНИСТ" журналай 40 жэлэй ой

Союзуудай байшангай Колонно зал соо суглаан болобо

МОСКВА, апрелиин 8. (ТАСС-ай корр.). «Коммунист» журналай 40 жэлэй ойдо зорюулагдажа, Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй суглаан Союзуудай байшангай Колонно зал соо мүнөөдэр болоо.

КПСС-эй Центральна Комитедэй секретарь Л. Ф. Ильичев суглаае нээхэдээ, тобшо үгэ хэлээ. Дүшэн жэлэй турша соо журналай ябажа гараһан зам тухай «Коммунист» журналай главна редактор В. П. Степанов өөрынгөө элидхэл соо хэлэһэн байна.

ТҮРҮҮШЫН КВАРТАЛАЙ ЗАРИМ ДҮНГҮҮД

Ц. ЭРДЫНЕЕВ
КПСС-эй обкомой промышленно-транспортын таһагые даагша.

Республикымнай промышленность жэл ерэхэ бүри ехэ продукци үйлэдбэрилнэ. Долоон жэлэй үнгэрһэн табан жэлэй туршада валовой продукци үйлэдбэрилгэ 112 миллион түхэригөөр дээшэлүүлэгдээ. Промышленностимнай хүдэлмэришэд энэ үедэ Россин 30 миллиардын тоодо оролсохо 32 миллион түхэригэй продукци гаргаа, тэрэ тоодо нёдондо жэлэй хугасаада 9,2 миллион түхэригэй продукци үйлэдбэрилһэн байна.

Иимэ үрэ дүн юу харуулнаб гэхэдэ, промышленность, барилга, хүдөө ажахы хүтэлбэрилгэ шэнэдхэн хубилгаха гэһэн партиин ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэри бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ, арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ һайн нүлөө үзүүлбэ. Мүн промышленна продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ арга боломжо үйлэдбэридэмнай яһала ехэ бии гэжэ энэ үрэ дүн харуулна.

Байгша оной эхеэр цех, предприяти, бригада бүхэнэй коллектив жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ талаар шэнэ социалис уялга абаба. Тиихэдэ тэдэнэр технико-экономическа талаар һайн үрэ дүн туйлаха гэжэ хараалһан юм. Промышленностимнай хүдэлмэришэд валовой продукци гаргаха жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 28-да дүүргэхэ, гол зүйлнүүдые бүтээхэ, продукци кооперированнэ аргаар эльгээхэ даабари үлүүлэн дүүргэхэ, ажалай бүтээсые 15 процентээр үлүүлхэ гэһэн уялга абаба. Жэлэй түсэбһөө гадуур ехэ шулуу нүүрһэ малтан абаха, цемент, электроэнерги үйлэдбэрилхэ, электродвигательнүүдые хэхэ, модо бэлэдхэхэ болон бусад продукци бүтээхэ зорилго тэдэнэр урдаа табинхай. Россин 30 миллиардын тоодо оролсохо 5,1 миллион түхэригэй продукци энэ жэлдэ үйлэдбэрилэгдэхөөр хараалагдана. Тэрэ тоодо 3,2 миллион түхэригэй продукци Улаан-Үдын предприятинууд, Прибайкальска промышленно-үйлэдбэриин зонын —500 мянган түхэригэй, Загарайн зонын — 390 мянган түхэригэй, Галуута-Нуурай зонын—500 мянган түхэригэй, продукци түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхэ уялга абанхай.

Завод, фабрика, руднигай коллективүүд абаһан уялгаа жэлэй түрүүшын үдэрһөө дүүргэхэ гэжэ тэмсэжэ эхилээ. Тэдэнэй энэ тэмсэл муу бэшэ үрэ дүн харуулаа, түрүүшын амжалта туйлагдаа. Жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэб—валовой продукци гаргалгаар —103,4 процент дүүргэгдэһэн байна. Нёдондо жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 10,8 процентээр дээшэлүүлэгдээ, түсэбһөө гадуур 2,9 миллион түхэригэй продукци гаргагдаа гэхэ гү, али продукци үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ жэлэй уялга болзорһоо урид дүүргэгдэжэ байна гэжэ тэмдэглэхээр.

Промышленностимнай машина бүтээлгын, горно-рудна, цементнэ, шэлэй, хүнгэн, загаһанай, мяха болбосоруулгын һалбаринуудай хүдэлмэришэд абаһан уялгаа үлүүлэн дүүргэбэ. Энергетическэ предприятинууд һайнаар ажаллажа, республикаяа электроэнергеэр таһалгаряагүйгөөр хангаа. 25 мянган тонно шулуу нүүрһэн, 2,5 мянган тонно цемент, 4 мянган метр нооһон бүд, 13 мянган кубометр модон 22 мянган шпала, 14 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал түсэбһөө гадуур Эхэ орондоо үгтэбэ.

Түсэбөө дүүргэдэггүй предприятинуудай тоо нилээд үсөөрөө. Энэ хадаа түрүүшымнай кварталай һайн үрэ дүн болоно. Хэрбээ 1963 ондо 61 предприятиин 1-дэхи кварталай түсэб дүүргэжэ шадаагүй, 1,2 миллион түхэригэй продукци дутуу үгэһэн байгаа һаа, мүнөө тэдэнэй тоо 26 болгогдоо. 580 мянган түхэригэй продукци гүрэндэ дутуу үгтэһэн байна.

Модо бэлэдхэлэй, модо болбосоруулгын предприятинуудай хүдэлмэри һайжаруулагдаа. Модо бэлэдхэлэй 14 предприятинуудай хоёрынь —Хурамхаанай модо бэлэдхэлэй пункт болон Клюевскэ модоной завод—түсэбөө дүүргээгүй байха юм. Бүхы дээрээ «Забайкаллес» комбинат модо шэрэхэ, шпала хюрөөдэхэ, модо болбосоруулха, мебель, модон хайрсагуудые хэхэ даабаряа үлүүлэн дүүргээ. Республикымнай мэдээжэ модошон, суута бригадир Алексей Павлович Кудряшовой үүсхэлээр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй ашаүрэ айхабтар ехэ. «ТДТ-60» тракторээр һара бүхэндэ 2000 кубометр, «ТДТ-40» трактораар 1500 кубометр модо бэлэдхэхэ, таллуулха гэжэ мүрысэдэг бага комплекснэ бригадануудай 30-ниинь ехэ бүтээсэ туйлаба.

Предприятинуудта экономическа талаараа һайн үрэ дүн туйлаха гэшэ промышленностиин гол шухала асуудал болоно. Хими хурдан түргэноор хүгжөөхэ, хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо талаар партиин ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлэн, мүнөө үедэ предприятинуудай экономикодо ехэ анхарал хандуулагдаха ёһотой. Арадай ажахын эдэ һалбаринуудые хүгжөөхын тула социалис үйлэдбэрие үргэдхэн хүгжөөхэ, промышленностьда нөөсэ хэхэ эрилтэ табигдана. Техническэ дэбжэлтэ туйлаха, үйлэдбэрие зүбөөр эмхидхэхэ, экономическа хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэй хэр зэргээр эмхидхэгдэһэнһээ үйлэдбэриин экономико хүгжөөхэ асуудал дулдыдадаг.

Үйлэдбэреэ зүбөөр эмхидхэхэ, экономическа хүдэлмэри һайжаруулха талаар «Электромашина» заводой коллективэй хэжэ байһан ажалые һайшаамаар. Тус коллектив заводоо 1965 ондо ашаг олзо ехэтэй предприяти болгохо гэһэн социалис уялга абаад экономическа хүдэлмэридэ ёһотой анхарал хандуулдаг болоо. Новочеркасска элекровоз бүтээлгын заводойхидой жэшээгээр үйлэдбэреэ түсэблэжэ, эмхидхэлэй-техническэ хэмжээ ябуулга бэелүүлнэ. Тэдэнэр энэ түсэб доторoo автокран, электродвигатель бүтээхэ бүхы технологи хараалһан юм. Завод дотор үнгэргэгдэдэг экономическа хүдэлмэридэ бүхы коллектив хабаадалсадаг болоо. Үйлэдбэриин саг үргэлжын зүблөөн, экономическа шэнжэлэлгэ хэнэ, ниитын конструкторнуудай бюрогой ажал нилээд һайжаруулагдаа. Энээнэй ашаар бүхы цехүүд жэгдэ һайнаар хүдэлдэг болоо, продукци үйлэдбэрилхэ, тэрэ тоодо химическэ промышленностиин предприятинуудта продукци эльгээхэ даабари үлүүлэн дүүргэгдээ.

Мебельнэ модо болбосоруулгын комбинадай инженер Мунинай хүтэлбэридэг экономическа шэнжэлэлгын бюро предприятияа ашаг олзотой болгохо хэрэгтэ зорюулагдаһан ехэ хүдэлмэри үнгэргэнэ.

Улаан-Үдын мяха-консервнэ комбинадай техническэ полуфабрикадуудай цехэй гаргаһан үүсхэл һайшаалтай. Республикымнай үнинэй уралан парижуулагша Гольдфарб гэгшын хүтэлбэридэг цех хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулха гэжэ зоригжоод, харюусалгатай уялга абаба. Үйлэдбэриингөө хаядаһа һайнаар суглуулан хэрэглэжэ, энэ жэлдэ 3500 тонно малай тэжээл, 40 тонно биостимулятор, 240 тонно шубуунай тэжээл, 3000 тонно органическа утэгжүүлгэ үйлэдбэрилхэ гэжэ шиидэбэ. Мяха-консервын комбинадай коллектив түрүүшын кварталай туршада 126 тонно малай тэжээл, 25 тонно шубуунай тэжээл түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилһэн байна. КПСС-эй обкомой бюро тус комбинадайхидай үүсхэлые һайшаагаад, бусад предприятинуудта дэмжэхыень дурадхаһан юм. Манай республикын комбинадай энэ үүсхэлынь ондоо область, хизаарнуудта мүн лэ дэмжэгдээ. Малай белково тэжээл үйлэдбэрилхэ дүй дуршэлтэйнь танилсаха зорилгоор РСФСР-эй мяханай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй семинар эндэ һаяхан үнгэргэгдэбэ.

Бүри ехэ продукци үйлэдбэрилхэ, шанарыень һайжаруулха, үйлэдбэриин гаргаша бага болгохо арга боломжо предприятинуудта яһала бии гэжэ дээрэ дурсагдаһан баримтанууд гэршэлэн харуулна. Партийна, профсоюзна организацинууд, предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд үйлэдбэриин эдэ арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ, түрүү дүй дуршал үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулха асуудалаар саг үргэлжэ һонирхожо, өөһэдыгөө эмхидхэлэй хүдэлмэри һайжаруулха ёһотой болоно. Энэ хэрэгтэ яахадаа иимэ ехэ анхарал хандуулха эрилтэ табигданаб гэхэдэ, олон предприятинуудта горитой дутагдал үзэгдэнэ, шиидхэгдээгүй асуудал үшөө олон байһаар. Түсэбөө дүүргэдэггүй предприятинууд үсөөрбэшье, тэдэнэй тоо үшөө олон. Ноохо угаадаг фабрика, Элхиин, Шэнэ-Бэрээнэй, Сэлэн-Дүүмын заводууд, Хүрбын леспромхоз, Клюевскэ модоной завод, гэрэй томо панельнүүдые бүтээхэ завод болон нютагай Совегүүдэй мэдэлэй 6 предприяти тэрэ тоодо оролсоно.

Модо бэлэдхэлэй, горно-рудна промышленностиин, машина бүтээлгын, нютагай промышленностиин зарим предприятинууд ашаг олзо ехэдхэхэ түсэбөө дүүргэнэгүй, голодоһо гаргана, муу шанартай продукци үйлэдбэрилнэ. Олон предприяти жэгдэ һайнаар хүдэлнэгүй.

Энэ мэтын дутагдалнуудые ойрын сагта усадхаха, предприяти бүхэнэй гүрэнэй түсэб дүүргэхэ гэһэн зорилго республикымнай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй урда табигдана. Мүнөө хабарай саг ерэжэ, модо бэлэдхэлэй, загаһанай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй урда зарим бэрхэшээл тохёолдобо. Тэдэнэр хабар-зунай үедэ ажаллаха бэлэдхэл хэжэ, түсэбөө заатагүй дүүргэхэ хэмжээ абаха ёһотой.

Промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд республикынгаа колхоз, совхозуудта шефскэ туһаламжа хүргэхэ, мал ажалай байра барилсаха, үйлэдбэриинь электрификацилха, оньһожоруулха, мүн хүдөө ажахын машина заһабарилха, запасной частьнуудаар хангаха гэһэн уялга абаад, тэрэнээ бодотоор дүүргэжэ эхилээ.

Республикымнай промышленностиин хүдэлмэришэд арга боломжоёо элирүүлэн хэрэглэжэ, долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түсэб, абаһан социалис уялгаяа хэрэг дээрэнь дүүргэжэ, партиин XXII съездын, ЦК-гай декабриин, февралиин Пленумүүдэй шиидхэбэрие бэелүүлхэ хэрэгтэ өөһэдынгөө туһа нэмэри оруулха гэжэ тэмсэнэ.

Кутаисска Серго Орджо[никидзе]зын нэрэмжэтэ заводой кол[лектив] «Колхида» гэжэ мухар при[цептэй] ашаанай автомобиль бүтээгэ[э]. Машина 11,5 тонно ашаа [зөөжэ] шадаха, тингээд холын зам[да я]хаар зорюулагдажа бүтээ[гдэһэн] байна. Кабинань таарамжата[йгаар] хидоор бүтээгдэнхэй. Дос[оо] хүн һаадгүйгөөр һуужа ш[адаха]. Жолоошын һуури тусгаар [хэ]рэгдэнхэй. Жолоодолгын пр[иборнууд] таарамжатайгаар тодх[ог]хой. 1964 оной дүрбэдэхи [квар]талда «Колхида» гэжэ авто[мо]бильнууд олоор бүтээгдэжэ [эхилэ]хэ юм. Туршахын тулада бү[тээг]дэхэ машинанууд һаяар бэл[эн бо]лохо. Зураг дээрэ: «Кол[хида]» КАЗ-608 гэжэ ашаанай авто[мо]биль.

АПН-эй фо[то]

ОЛОНОЙ ҮҮСХЭЛ ИИМЭ

Урдань Улаан-Үдын Октябрьска промкомбинадай цехүүдэй ажалай эрхэ байдал хүнэй атаархамаар бэшэ һэн. Мебельнэ, шэрдэдэг болон бусадшье цехүүдтэ ороходо бүрүүл харанхы, ханынь штукатурка халсаршаһан, тооһо шорой элбэг бэлэй. Бусад олон дутагдалнууд дээрэһээ олон хүдэлмэришэд халаанайнгаа нормо дүүргэдэггүй байгаа.

Мүнөө эдэ дутагдалнууд сүм усадхагданхай. Комбинадай бүхы цехүүдтэ ариг сэбэр, хүндэ хүшэр ажалынь оньһожоруулагданхай. Ажалай эмхидхэлэй талаар бусад предприятинуудта жэшээ харуулна.

Хоёр гурбан жэлэй саада тээ иимэ ахир байдалтай, гээгдэжэ байһан предприяти ямар аргаар түрүү зэргэдэ гаража шадааб?

Энээнэй нюусань юуб гэхэдэ, тус предприятиин коллектив ажалайнгаа эрхэ байдал һайжаруулхын түлөө бүхы хүсэ шадалаараа тэмсэжэ ороо ха юм. Шэнэ цех, гараж, котельнэ гэхэ мэтые өөрынгөө хүсөөр бодхохо гэжэ шиидээд, энэ хэрэгтэ бүхы хүдэлмэришэд, столярнууд, малярнууд, мүн инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд хамсыгаа шаман, эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан байна.

Комбинадай үйлэдбэридэг зүйлнүүдые олошоруулха, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхэ гэһэн ехэ түсэбүүд хараалагдаһан байна. Мүн ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулха, автомат техникээр зэбсэгжэхэ талаар табигдаһан хоёр жэлэй түсэб амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Нёдондо, мүн байгша жэлэй эхинһээ мебельнэ, шэрдэдэг цехүүд, гараж, котельнэ болон бусад барилганууд ашаглалгада үгтөө. Мүнөө үедэ тарна цехэй, бусадшье барилганууд хэгдэжэ байна.

Ажалай эрхэ байдал һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулганууд бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ, тус комбинадые түрүүшүүлэй зэргэдэ гаргаха арга олгоо. Энэ талаар винтиляционно системэ һэльбэгдэһэн, хүсэ ехэтэй моторнууд табигдаа. Ажалай баян дүршэлтэй хүдэлмэришэд мэргэжэл багатай хүдэлмэришэдые шефтээ абана. Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо эдэбхитэд үргэнөөр хабаадалсадаг. Тэдэнэр цехүүд соо ариг сэбэр сахилга, түхеэрэл[ну]дые дүүрэн хүсөөрнь а[шаглаха] асуудалнуудые нари[иваар] шалгалсана. Колле[ктивэй] иимэ оролдолгын ашаа[р] комбинат үдэр ерэхэ бү[ри ши]нэ амжалтануудые ту[йлажа], түсэбһөө гадуур ехэ х[эмжээ]нэй продукци гарга[на].

Октябрьска комбина[дай] дүршэлые хаража у[...] имагтал хүдэлмэришэд[...]хи үүсхэлээр, ажалаа [...] эмхидхэһэнэй ашаар а[...] шэнэ шэнэ амжалта ту[йл]дана.

И. РОМАН[ОВ]

Колхоз, совхозуудай мал ажалай фермэнүүдтэ хэрэгтэй тэжээл буйлуулдаг түхеэрэлгэнүүдые түмэр замай платформонууд дээрэ ашаалжа байна.

Эдэ түхеэрэлгэнүүд Одессэ городой «Автогенмаш» заводто бүтээгдэһэн юм.

ТАСС-ай фотохронико.

ТҮРҮҮ АРГА ХЭРЭГЛЭНЭ

Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын заводто жэгдэ бэшээр ажалладаг ушар нэгэтэ бэшэ үзэгдэдэг. Иимэ байдалай шалтагааниинь олон юм. Зүгөөр тэрэнэй гол шалтагаан заводой хүдэлмэриие муугаар түсэблэлгэһөө болоно.

Ороной предприятинууд элдэб янзаар үйлэдбэреэ түсэблэдэг гээшэ. Новочеркасска электровоз бүтээлгын заводто энэ асуудалые эгээн лэ таарамжатайгаар шиидхэжэ шадаа юм. Үйлэдбэриин таһагай начальник С. И. Топовский түрүүтэй манай заводой бүлэг хүдэлмэрилэгшэд Новочеркасска завод ошожо, үйлэдбэри түсэблэхэ талаар энэ заводой дүй дүршэлтэй танилсаа.

Модо болбосоруулгын цехтэ анха түрүүшынхеэ шэнэ арга нэбтэрүүлэгдэжэ эхилээ һэн. Цехэй партийна суглаан дээрэ цехэйнгээ бүхы хүдэлмэрилэгшэдые новочеркассайхидай дүй дүршэлтэй танилсуулһан, шэнэ аргын удха шанар тухай, ямар талыень манда хэрэглэжэ болохоб гэһэн асуудалнуудые зүбшэн хэлсэһэн байнабди. Энэ хэрэгнай бултанда ехээр һайшаагдаа.

Мартын эхинһээ товарна участок, апрелиин нэгэнһээ бүхы цехнай шэнэ аргаар түсэблэжэ эхилээ.

Түрүүшээр бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулагдаһан байна. Юунһээ эхилээбибди?

Анха түрүүн квартал соо запчастьнуудай хэды хайрсагууд хэгдэдэг бэ гэжэ тодоруулаабди. Һүүлээрнь квартал соо хэды локомотив бүтээгдэдэг бэ гэжэ элирүүлээд, заводой техническэ соведэй шиидхэбэреэр иимэ хэмжээнэй бусад зүйлнүүд[ые] талынууд заводой цехүүдтэ [тараа]тээгдэдэг болоо.

Энээнэй үндэһөөр детал[ь]дые бүридхэһэн картанууд [ху]дэглэгдэдэг болоо һэн. Энэ к[ар]текэ хэрэглэжэ, хаана хэды [...] саг дуталданаб, али үлүү [...] байнаб гэжэ мэдэдэгбди. [...]жэ дары хэмжээ абаха арг[а] болообди.

Шэнэ аргаар үйлэдбэреэ ту[сэб]лэлгэ нилээд ашаг туһатай [бай]гаа. Урдань цехэй хүтэлбэр[и]шэд маниие саг соонь хайрса[гуу]дые бэлдэнэгүйт гэжэ хараа[л]рээл болодог һэн. Харин [...] энээнэй шалтагаание ма[...] продукцияа саг соонь үгэдэ[гү]лонхойбди.

— Түсэблэхэдэ ехэ таара[мжа]тай болоо. Новочеркассайх[идай] дүй дүршэл хаана, ямар [...] урдань түсэблэхэдөө гарг[а]байгаабибди гэжэ харуул[на] гээд, тарна участогай [...] М. Я. Есина хөөрэнэ.

М. Я. Есина манай цехэй [...] коллективэй һанамжые ха[...] үгэбэ гээшэ. Урдань зарим [...]нуудтэ һэжэгшье түрэдэг ба[...] Зүгөөр мүнөө шэнэ аргаар ту[сэб]лэлгэ бултанда һайшаагдаа. [...] арга хүтэлбэрилэгшэ бүх[ы] үйлэдбэриин түсэблэлгые [...] һайжаруулха, асуудалнууд[ые] эдэбхитэйгээр шиидхэхэ арг[а] гоно.

Модо болбосоруулгын цех[...]дэй дүй дүршэл энэ түрүү а[рга] бусад цехүүдтэ, мүн бусад [пред]приятинуудта үргэнөөр нэбт[эрүү]лэгдэхэ ёһотой гэжэ харуул[на].

И. Бурас[...]
ЛВРЗ-гэй модо болбосоруу[лгын] цехэй начальнигай орло[гша].

ЗАМБУУЛИНАЙ БААТАРНУУДАЙ АЯНШАЛГАНУУД

Космонавти[...] удэрые угту[...]

Манай замбуулинай баатарнууд хариин оронуудаар 70 гаран аяншалга хээ. Тэдэнэй ябаһан лэ газарта олон миллион хүнүүд коммунис партиин хүтэлбэри доро замбуулиниие ашаглаха талаар совет наука, техникын, манай бүхы арадай туйлаһан амжалтануудые магтадаг байгаа.

Бидэнэр харин оронуудаар совет космонавтнуудай аяншалхада «Правдын» тусхай корреспондентнүүд болож, тэдээнтэй хамта ябалсаһан байнабди. Эндэ замаймнай тэмдэглэлһээ абтажа, нэгэ хэдэн хэһэгүүд бэшэгдэбэ.

I.

Июльдэшье һаа, хүйтэн, бүрхэг нэгэ үдэр һэн. Бүхы шахуу Англида хура бороо орожо байһан юм. Харин уданшьегүй бидэнэй Манчестер ниидэжэ ерэһэнэй һүүлээр тэнгэри сэлмэжэ дулааржа. Совет космонавтые угтахын тула сугларһан машина бүтээлгын томо заводой хүдэлмэришэдэй митингын болохоёо байһые мэдэһэндэл, үүлэнэй забһараар наран харагдаба. Грузовик дээрэ микрофон тодхожо, яаралтайгаар хэһэн трибуна тойроһон хэдэн мянган хүнүүдэй нюурнуудые наран шаража байгаа һэн.

Гагарин яаралгүйгөөр ородоор хэлэхэдээ, англи үгэнүүдые холилсоно. Лётчигой үбсүүндэ Советскэ Союзай Геройн мүшэнтэй зэргэлээд, алтан томо медаль яларна. Британиин булад хайлуулагшад ажалайнгаа мэргэжэлээр хани болохо Гагаринда энэ медаль бэлэглэһэн юм.

— Эндэ Манчестертэ, ажал хэжэ холоһон гарнуудыетнай бариха хизааргүй ехэ золтойб. Иимэ гарнууд лэ дэлхэй дээрэ эгээл гоё һайхан юумые бүтээдэг ха юм! гээд, Юрий Алексеевичэй хэлэхэдэнь заводой хашаа соогуур һайшааһан абяанууд нэрьенэ.

Англида хамаг зон бултадаа Гагаринай гар барижа, гэртээ айлшалуулхаяа һанаһан байгаа. Мүн Англиин хатан хааншье Гагариниие айлшалуулхаяа һанаба. Хатан хаанай сайлалгада уриһан тухай бидэ Эхэ ороноо бусаха дүтэлһэн хойноо мэдэбэбди. Энэ сайлалга Букингемэй ордон соо болохо байһан юм. Энэ ордоной түмэр хашаагай хажууда бүри эртэ үглөөнһөө хойшо лондонойхид олоороо сугларба. Посольско «Чайка» гэжэ машинаар бидэ ордондо хүрэжэ ерэбэбди. Энэ машинада манай Эхэ ороной гүрэнэй тугай һүлдэ болохо бишыхан улаан тугхан хадхагдаад намилзажа байгаа. Алтаар гоёоһон хубсаһатай, баабгайн арһаар оёһон үндэр малгайнуудтай гвардиин харуулшад карабин буунуудаа үргэжэ ёһололго хэбэ.

Ноговтор үнгэтэй ехэ дэбисхэр дэбдиһэн үргэн зал соо Гагариниие угтахаяа олон джентльменүүд ба үбсансанууд хүлеэжэ байба. Хэдэн минутын үнгэрһэн хойно министрэй түхэлтэй эндэхи барлаг хажуу талын үүдэ үргэнөөр нээбэ.

Жиирэй плати үмдэнхэй, яһала залуу эхэнэр—Елизавета хүнгэхэноор гэшхэлһээр орожо ерэбэ. Гар барижа мэндэшэлсэһэнэй һүүлээр тэрэ энеэжэ, хүхижэ байгаад, Юрий Алексеевичһээ һамганайнь, басагадайнь тухай асууба.

— Лондон хото, эндэхи хүн зон ямар байнаб?—гэжэ совет айлшадһаа хатан хаан асууба.

— Мүнөө болотор Диккенсын, Голсуорсиин романуудаар лэ англичанинууд тухай мэдэдэг байгааб,—гэжэ Гагарин харюусаба.—Тэдэнэр бэээ баринги, үгэ дуугүй зон гэжэ һанадаг һэмби. Теэд мүнөө хүхюун баяртай, халуун зүрхэтэй хүнүүдтэй ушарбабди.

— Та зүб хэлэнэт,—гэбэ Елизавета,—Форсайдууд улам, улам үсөөн боложо байнхай. Сагнайшье ондоо боложо, ёһо гуримшье хубилна гээшэ ааб даа...

Тиигэжэ Букингемэй ордон соо хүхюун оршон байдалай хөөрэлдөөн болобо. Сэхынь хэлэхэдэ, ямаршье газарта Гагаринай бэеэ хашалангүйгөөр, хүндэтэйгөөр абажа шададаг ушарһаа иимэ хөөрэлдөөн болоһон байна. Иимэ оршон байдалда «Сагаан зал» соошье болоһон сайлалга үнгэрөө. Столой саана һуугшад бултадаа ехэ хөөрэлдөө хэбэ. Эндэ замбуулинай хэрэгүүдһээ гадна, политика, литература, искусство, спорт тухай хэлсэбэ. Советскэ правительствын толгойлогшо Никита Сергеевич Хрущевой Англида хани ёһоор айлшалжа ерэһэн тухай һанаба.

Хоёр часһаа үлүү энэ ордон соо байгаад, Гагаринай ябаха гэжэ байтарнь, тэрээнһээ хатан хаан иигэжэ асууба:

— Советскэ Союзда басаган хүн замбуулин руу ниидэхэ гү?

— Эрхэ бэшэ ниидэхэ,—гээд Юрий Алексеевич харюусаба,—манай хамаг зон бултадаа хүсэд тэгшэ эрхэтэй ха юм. Эхэнэрүүд эрэшүүлтэй хамта бүхы юумэ хэдэг.

Гагарин тон зүб хэлэһэн байгаа. Манай совет ороной басаган Валентина Терешкова дэлхэйн бүхы эхэнэрүүд соо эгээл түрүүн замбуулинай заха хизааргүй дайда уруу зүрхэтэйгөөр ороһон байна. Хожомынь Валентина Терешкова мүн лэ хатан хаан Елизаветатэй уулзаа. Харин энэ хатан хаан Валя Терешкова тухай бэшэгдэһэн иимэ нэгэ шүлэг мэдэхэ ха гү?

Үе сагнай ондоо болонхой,
Үндэр Мавзолейн шулуун дээрэ
Агуу замбуулинай хатан хаан —
Ажалша эхэнэр байна зогсонхой...

II

Хоёрдохи Космонавтын — Герман Титовой нэгэ илгаань юуб гэхэдэ, тэрэ хараһан, үзэһэн юумэ тухайгаа ойлгосотойгоор, мүн научна талаһаа гүнзэгыгөөр хөөрэжэ шададаг хүн юм. Тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүдые бидэ нэгэтэ бэшэ шагнаһан байнабди. Хэлэһэн үгэ бүхэниинь хододоо онсо һонирхолтой байдаг. Индонезидэ ябахадаа, университедүүд соо тэрэнэй хэлэһэн үгэнүүд блокнодууд соомнай тэмдэглэгдэнхэй.

Макасарай университедэй бүхы факультедүүдэй студентнэр Титовые шагнаба. Герман Степанович бүхы арадуудта математикын ойлгосотой хэлэн дээрэ хөөрэбэ. Үргэн хара самбар дээрэ замбуулинай совет онгосонуудай дэлхэйе тойрожо ниидэһэн замые харуулһан формулонуудые зураба. Энэ үедөө Титов мүнөө үе сагай гайхамшагта үйлэ хэрэгэй ушар удха тухай зохидхоноор хөөрэжэ байһан профессор шэнги болоод байгаа һэн. Совет космонавтын хэлэһэн үгэ магнитофондо бэшэгдэжэ, зураһан зурагуудынь самбарһаа буулгагдажа, хэдэн арбаад стенографистканууд тэрэнэй хэлэһэн үгэ бүхэниие тетрадьнуудта бэшэжэ абаһан юм.

— Ойлгосотой гү?—гэжэ үе-үе болоод лэ Титов асуудаг байба.

— Ойлгосотой даа!—гээд, эндэ сугларагшад нэгэн адляар ородоор харюусадаг һэн.

Зал соо студентнэртэй хамта университедэй багшанар һуулсаа. Тэдэнэй олонхинь хариинхид бэлэй. Тэдэнэр лекци уншахадаа, Советскэ Союзай туйлалтанууд тухай хэлэдэггүй байһан юм. Гэхэ зуура эндэ Индонезиин студентнэр өөһэдтэеэ сасуу тооной залуу хүниие урдаа хараба. Энэ хүн мүнөө үе сагай агууехэ үйлэ хэрэгүүд тухай хэлэхэһээ гадна, иимэ юумэндэ өөрөө хабаадалсаа бшуу. Үнэхөөреэл, гайхамшагта һонин ушар болоһон байна! Герман Титовой һүүлээр үгэ хэлэһэн Индонезиин президент Сукарно, соёл культурын министр Прийоно, университедэй ректор Мобутту гэгшэд иимэ һонирхолтой, иимэ һайнаар зохёоһон лекци эндэ хэзээдэшье уншагдаагүй юм гэжэ тэмдэглэбэ.

— Танай уншаһан лекциһаа[...]шье үгэ хаяжа болохогүй, та[...]тнай нэгэшье үгэ нэмээжэ [...]гүй,—гэжэ Титовой гар бари[жа] бутту баясхалан хүргэбэ.

III.

Космонавтнуудтай хамта [...] оронуудаар ябалсахадаа, за[мбуули]ниие шэнжэлдэг совет хүнүү[д]ые һаягаар хамаг бүхы хүн зон[...] горходог байһые тэмдэглэжэ [...] байнабди. Олон ушарта жиир[эй] нүүд һаяхан эхэһээ гараһа[н] бүүдтэ тэдэнэй нэрэ үгэдэг ю[м] гэжэ Японой, Энэдхэгэй, [...] Францын, Кубын, Кипрэй бо[лон бу]сад оронуудай бүлэгүүд соо [...] нэрэтэй үхибүүд бии болоно.

Урда Америкын эгээл томо [...] болохо Бразилиин ниислэл Бра[зилиа] хотодо болоһон иимэ нэгэ у[шар...]най сэдьхэл ехээр хүдэлгэбэ. Андриян Николаев Павел [Попович] хоёр айлшалжа байһан юм. [...] байрлаһан ёһото модерн янза[...]риһан гостиницада нэгэтэ үг[...] жиирэй борохон хубсаһатай [...] — Антонио болон Мария Са[нтос] орожо ерэбэ. Эхэнэрэйнь гар[...] ялагар гоё бүд соо орёолгоһо[н ...]хан үхибүүн байба. Тэдэнии[е] космонавтнууд урижа, [...] оруулба. Хара шарайтай, [...]тэй бишыхан үхибүүниинь [Андриян] Николаев Сантос гэжэ нэрэтэ[й] бшуу. Энэ үхибүүниинь гү[...] космонавтын олон хоногоор [...] тойрон ниидэжэ ябаха үе[дэ ...]һан байгаа ха. Совет эрдэм[...] шэнэ илалтын хүндэлэлдэ Бра[зилиин] шофер Антонио Сантос, тэрэ[...]ган Мария һүзэгтэй хүнүү[д] туладаа сүмэдэ орожо, түрүү[...] үхибүүе Андриян Николаев гэ[жэ] лүүлбэ.

(Үргэлжэлэлынь 4-[дэхи] нюурта).

Элдэб һонин

МҮЛЬҺЭН ХҮЙТЭНҺӨӨ АРШАЛНА

ТБИЛИССИ. Ургажа һууһан модоной мүльһэндэ барилдажа хүршөөд байханъ үсөөн харагдаха бэзэ. Юрэ хэлэхэдэ, мододынь бүхыдөө мүльһөөр хушагданхай байба. Мүнөө ниихэдээ модод дахин ургажа шадаха гээшэ гү? Тэрэниие таахашье гэжэ оролдоһоной хэрэггүй. Ургажа һууһан модоые мүльһөөр зорюута хушаһан хүнүүд тэдэниие хосоруулхын тулада тиигээ бэшэ юм. Эрдэмтэд туршалга хэхэ гэжэ бодоһон байгаа.

...Мүнөө жэлдэ январь һара соо Грузида дулаан байдаг газар нютагуудта юрэ бусын үбэл болобо. Үни холо үзэгдөөгүй саһан ороо. Тиигээд хүйтэн шангадаа. Тиихэлээрнь эрдэмтэд таримал мододто уһа сүршэжэ эхилээ. Һүүлээрнь мүльһэн хүрэжэ захалаа һэн. Мүльһэн зүүдхэлтэй болоод, хэдэн недели соо байба. Тиигэһээр байтар дулааржа эхилээд, мүльһэниинь хайлаба. Модод хүйтэндэ хүлдөөгүй, харин тэрэниие мүльһэн хушалтань аршалһан байгаа.

Дулаан ороной ургамалнуудые хүйтэнһөө аршалхын тулада энэ мэтын туршалганууд ходо хэгдэжэ байдаг. Мүнөө иимэ туршалга Махарадзе хотын Бүхэсоюзна эрдэм-шэнжэлэлгын институтда хэгдээ һэн.

Энэ туршалга бүхы ажахынуудта тараахань мүнөө дээрээ эртэ ааб даа. Зүгөөр, Грузиин эрдэмтэдэй хэһэн туршалга хэлсээнгүй һонирхомоор байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

ХЭДЭН ЗУУН ЖЭЛЭЙ НЮУСА ХАДАГАЛҺАН НОМ

ЕРЕВАН. Эртэ урда сагта гараар бэшэгдэһэн зохёолнуудые хадагалдаг жасада шэнэ ном нэмэжэ оробо. Тэрэнь 1500 жэлэй саада тээ бэшэгдэһэн байха юм. Энэ ном Нагорно-Карабахска автономито областиин, Мардакертскэ районой Талиш гэжэ тосхондо газар малтаха үедэ тушаан боложо олдоһон байгаа.

Хариин булимтарагшадһаа аршалхын зорилгоор, эртэ урда сагта энэ ном газар соо булагдаһан юм ха гэжэ тодоруулһан байна. Һүүлээрнь мянгаад жэлэй турша соо дэлгээгдэнгүй хэбтэбэ.

Газарта булаатай хэбтэхэдээ гэмтэһэн хуудаһануудые һэльбэн шэнэлээд, мянган жэлдэ ойроо хүртэнгүй хэбтэһэнэйнь һүүлээр, тэрэниие уншахаар болгожо шадахабди гэжэ эрдэмтэд тоолоно.

(ТАСС).

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной апрелиин 10.

БААТАР ГОРОД, АЖАЛША ГОРОД

...эгсэ үндэр эрье дээ... хүшөө тобойн харагда... улаан гранит дээ... «Танигдаагүй матросто» ...үгэнүүд һиилэгдэнхэй: ...й доодо захын табсан ...ихэ носодог галай дүлэн ... Энэ дүлэн Одессын ... габьяа харуулһанайнь ...о носоогдоо һэн. Дай... мадаэнүүдэй тоонууд гэршэлнэ: 14 үдэрэй соо Гитлер Бельгиие ..., 7 үдэр соо — Голлан... 37 үдэр соо Франциие ... байгаа. Европодо бэ... ...лалтануудые туйлажа ...һан хархис дайсан Одес... ...й үмэнэ удаан саг соо ...лай. Одессэ хадаа дай... шанга сохилто үгэһэн ту... ...н город мүн. Булимтараг... 300 мянган сэрэгтэй ар... ...үдэрэй турша соо город ...тагашан жүдхэһэн юм. ...ниин нэгэ үхэр бүү бү... ...һаа 5 үхэр бүү элсүү... байгаа. Одессын номин ...оргойдо час бүри дали... ...тамгатай бомбардиров... ...ниидэдэг һэн. Совет сэ... ...үхэн 7 фашистнуудай ...олгодо харюу үгэдэт...

...истнуудай шэнэ шэнэ ...ууд болон дивизинүүд Ха... ...ин хэрэм тээшэ ерэжэл, ...байһан юм. Зүгөөр энэ ...диилдээгүй. Тэрэниие ...жа байһан эрэлхэг зориг... ...шэд ами наһаа гамнан... ...алдаа бэлэй.

...ын үргэн уужам гудамжа... баррикадануудые бодхоог... байгаа. Городой 30 мян... ...зон дайсадтай һайн ду... ...лалдаһан юм. Үдэр ...ума арми болон арадай ...дэл бэхижэжэл, хатуу... ...байһан. Одессын дэргэдэ ...мянган фашистнууд үхэлөө ...байха. Городые сахилгаан ...гөөр абаха гэһэн Гитле... ...бүүд буруу һүрөө. Имаг... ...ховно Главнокомандова... ...захиралтаар совет сэрэг... Одессые орхиһан, арад зо...нние ара талын нютаг уруу зөөлгэһэн юм.

Гэбэшье эзэмдэгдэжэ байһан город дайсадта диилдээгүй. Эзэмдэлтын бүхы 907 үдэр соо арадай партизанууд Гитлерэй сэрэгшэдтэ амар заяа үзүүлээгүй. Фашистнуудта эсэргүүгээр хэһэн арадай хатуу шанга тэмсэл нэгэхэншье минута соо замхаагүй бшуу.

1944 оной апрелиин 10-да армиин генерал Р. Я. Малиновскиин хүтэлбэри доро 3-дахи Украинын фронтын сэрэгшэд Одессые сүлөөлөө һэн. Баатар городой гудамжануудые түймэрэй хара утаанай унжын хушажа байхада, олониитын митинг дээрэ Никита Сергеевич Хрущев амаршалгын үгэ хэлэһэн байгаа.

Тэрэ гэһээр 20 жэл үнгэрөө.

Мүнөө Одессэдэ хабарай саг ерэнхэй. Городой сэсэрлиг, модод ногооронхой. Сэнхир хүхэ тэнгэри зунайхидал мэтэ үүлэгүй. Далайн эрьедэ порт нэмжын харагдана. Мүнөө Одессын порт Советскэ Союз дотор эгээл томо порт болонхой. Гансахан лэ үнгэрэгшэ жэлэй турша соо дэлхэйн 35 оронуудһаа мянта таран суднанууд эндэ ерэһэн байгаа. Бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы түбинүүдэй портнууд тээшэ зурыһан далайн замууд Одессэһээ эхилдэг лэ. Баатар город Японтой, Италитай, ОАР-тай, Энэдхэгтэй, Кубатай болон бусад олон гүрэнүүдтэй саг үргэлжэ хүдэлдэг уласхоорондын лининүүдээр холбоотой.

Одессэдэ элдэб янзын промышленность бии: машина бүтээлгын болон химиин, хүнгэн ба эдеэ хоолой, станок бүтээлгын ба судна заһабарилгын промышленность хүгжэжэ байдаг. Һүүлшын табан жэлэй турша соо городой завод, фабриканууд түсэбһөө гадуур хэдэн арбаад миллион түхэригэй продукци, тэрэ тоодо нарин оньһон приборнууд ба автогеннэ машинануудые, шухаг прессэнүүд болон промышленна холодильнигуудай түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаа.

Одессэдэ 14 дээдэ һургуулинууд тоологдодог, тэндэ 35 мянган студентнүүд һурадаг. Энэ хадаа ерээдүйн мореходууд, суднануудые бүтээгшэд, агрономууд ба метеорологууд, физигүүд ба математигууд, архитекторнүүд ба холодильщигууд гээшэл.

Одессэ — түрүү эрдэм наукын город мүн. Академик Филатовай нэрэмжэтэ Нюдэнэй үбшэнүүдые аргалдаг ба тканева терапиин институт бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ. Дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ эндэ 40 мянга шахуу операци хэгдэһэн байха. Хэдэн зуугаад һохор хүнүүд харадаг болоо. Имагтал үнгэрэгшэ жэлдэ энэ институтда 20 оронуудай эрдэмтэд ерээ һэн. Лысенкын нэрэмжэтэ селекциин ба генетикын институдай эрдэмтэдэй гаргаһан үрэһөөр жэл бүри оронноймнай 9 миллион гектар газар таригдадаг юм. «Одесская-10» гэжэ кукуруза ГДР-эй ба Венгриин, США-гай ба Афганистанай полинууд дээрэ саг үргэлжэ таригдадаг болонхой. Үрэ жэмэсэй ба улаан архи нэралгын эрдэм-шэнжэлэлгын институтда үрэ жэмэсэй 2 мянга шахуу сортнуудай коллекци суглуулагданхай.

Һүүлэй жэлнүүдтэ урган бодоһон гоё һайхан гудамжанууд Одессэдэ олон. Тэдэнэй тоодо Гагаринай ба Шевченкын проспектнүүд, морягууд ба судна заһабарилагшадай байрлаһан Корабельная, Якорьная гудамжанууд, Одессые хамгаалгын баатарнууд полковник Осиповой ба моряк Нечипуренкын гудамжанууд, Венгриин Сегед городой ажаһуугшадтай тогтоогдоһон хани барисаанай хүндэлэлдэ байгуулагдаһан Сегедская ба Патрис Лумумбын гудамжа оролсоно.

Совет засагай жэлнүүдтэ хоёрдохи Одессэ урган бии болоо: тэрэнэй гэр байрын хэмжээн хоёр дахин ехэ болоо бшуу.

Одессэ — курортнуудай город. Эндэ элүүржүүлгын 70 гаран газарнууд бии. Тэндэ жэл бүри 250 мянга шахуу хүнүүд амардаг, аргалуулдаг. Сэлмэг үдэрнүүдэйнгээ тоогоор (майһаа сентябрь хүрэтэр) Одессэ Сочиие буляад, Ялтаһаа нэгэ бишыха гээгдэдэг юм. Одессын курортнууд — Куяльник, Хаджибей, Лермонтовский, Аркадия — элүүржүүлгын ёһотойл һайн газарнууд гээшэл.

Иимэл даа Одессэ, баатар город, ажалша город.

Иосиф ПИКАРЕВИЧ,
АПН-эй корреспондент.

Одессэ городой Ленинэй үйлсэдэхи оперно театрай дэргэдэ. Зүүн гарһаа: мүнөөнэй байдал, баруун гарһаа 20 жэлэй урда тээ Украинын гурбадахи фронтын сэрэгүүд сүлөөлэгдэһэн городто ороод ябана.
ТАСС-ай фотохронико.

Одессэ городые Гитлерэй эзэмдэгшэдһээ Совет Армиин сүлөөлһэн үдэрһөө хойшо 20 жэлэй ой мүнөөдэр гүйсэбэ

Одессые хамгаалгада зорюулагдаһан ехэ һонирхолтой зурагууд тус городой түүхэ-нютаг ороноо шэнжэлхэ музей дотор табигдаһан байна. Зураг дээрэ: музейн залнуудай нэгэн соо.
ТАСС-ай фотохронико.

Дондок УЛЗЫТУЕВ

ХҮНЭЙ ХҮСЭЛ ЗОРИГ

Аглаг энэ юртэмсэдэ
Амита юумын хүлгөөн соо
Хүн боложо түрөөл хадаа,
Хүнэй түлөө амидара!
Сая дуншуур юртэмсэнүүд
Сагаа тоолон юрьелдэнэ.
Саананъ хэзээш гарахагүйлши —
Саһан шэнгеэр эрьелдэнэ.
Гороо мүнхэ замбуулинай
Голынь олохо худал юумэ.
Наран гэхэш—наран бэшэ,
Наян сая наран байха.
Энэ заахан шинии замби
Ээрсэг мэтээр эршэгыдэн,
Хэзээ нэгэтэ тооһон болоод,
Хэтын сагта үгы байха.
Гал бодос сахилгаанай
Гарьха дүхэриг аман соохоо
Нарьян түрэһэн юртэмсэшье
Нарантаяа мүнхэ бэшэ.

Бодолш үгы, үнгэш үгы,
Бодос гэмээр шэнжэш үгы,
Забһаргүйгөөр урсан байһан
Замбуулинай элшэ соогуур
Хүнэй хүсэл хүлгэн зайна,
Хүнэй зориг гулган байна.
Омог дорюун зориг хүсэл
Оршолонгой агуу хүсэн!
Газар түбиин, нара һарын
Галаб эрьен унааш хада,
Хүнхинөөтэ замбуулин соо
Хүнэй хүсэл төөрингүйгөөр
Аяар холын юртэмсэ руу
Аянгата замаа табяад,
Баһал һайхан хүрьһэн дээрэ
Бамба сэсэгээ тараад байха.
Агуу хүсэн, хүнэй хүсэл!
Аласай холы шэртэнэлши.
Мүшэтэ сэнхир замбуулинай
Мүнхын мүнхэ эрдэнилши!

Милициин дайшалхы туһалагшад

1. ЗҮРХЭНЭЙ ГАЛ ТЭЭШЭ

...мир Кожевин—үшөө бэе хүбүүн. Теэд Баргажан нютагаан тухай дуулаагүй хүн ...аш. Хаана наншалдаан, һү... болоноб — тэндэ Кожевин хабаадалсаһан байдаг, нии...мые эбдэгшэдэй дунда мүн ...й нэрэ дурдалсагдадаг. Һүү...лдэ Кожевин үдэшын һур...ябадагаа «мартаад», өөрын...олтэй хүнүүдээр холбоорил...лаа юм.

...үй Кожевин «ээлжээтэ» ...а түлөө арбан табан сүүд...гдээд, милициин харуул ...жа, саһа этэхэ, түлөө хахал...й болоо....

...й хуули хэһээхэһээ гадна, ...үлхэ үүргэтэй бшуу. Тиин ...ние үшөө «абарха» арга бии ...лоод, милициин хүдэлмэри... аймагай комсомолшуудта ... Энэ хүбүүнэй саашанхи ху... манай нүхэр ёһоной, бол... хандалтаһаа дулдыдаха ...й тоолоод, комсомолшууд Ко... заһаруулха гэжэ оролдо...лаан дээрэшье, гансааран... хөөрэлдэһэн байна.

... ВЛКСМ-эй хүдөөгэй коми... инструктор Александр Ники... Кожевиниие залуушуулай ба...рахыень уриба. Кожевин ...рата дурагүйгөөр ошоһон ...ой хүхюун залуушуулай эр...шагай ажалые хаража зо... тандээ... үлөө һэн.

...һэнһээ хойшо хэдэн һара ... Мүнөө Владимир Кожевин ...рилгашадай бригадираар томилогдоод, нүхэдэйнгөө дунда нэрэ хүндэтэй болохоһоо гадна, ниитын гүрим сахиха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Игэжэ урдань хулиган ябаһан хүбүүн заһарха замдаа ороод байна.

2. ХАРГЫН ЭЗЭД

Үдэшэ. Нюдэни үзүүртэ гал бүмбэгэнүүд бии болоод, урагшаа, Ивалга тээшэ түргэ түргэнөөр мухаринад. Тосхондо ойро болоходонь, автомашинын фарануудай толон соо харгы дээрэ зогсоһон хүнэй байха харагдаба. Тэрэнэй гарта эреэн будагтай багахан тэмдэг. Энээниие шофер бүхэн мэдэхэ байха. Тэрэ тэмдэгээ үргэжэ үрдеэгүйдэнь, машинын жолоошо «мориёо» намдуулан зогсобо.

— Амар сайн!—гэжэ амаршалаад, харгы дээрэхимнай жолоошын документ эрибэ...

ГАИ-да туһа хүргэхэ тусхай дружина Ивалгын дунда һургуулиин дэргэдэ эмхидхэгдэһээр дүрбэн жэл болоо. Энэ үе соо тус дружинынхид милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туһа хүргэһэн байха. Жэшээлхэдэ, гансахан 1963 он соо ниитын автоинспекторнүүд 2500 тухай автомашина болон мотоциклнуудые шалгаа. Тиихэ зуураа, автомашина жолоодолгын гүрим, харгын дүрим бүдүүлигээр эбдэһэн 38 хүниие барижа, тохёолдожо магадгүй гэнтын аюулые сараһан байха юм.

— Ивалгын һургуулиин дружинынхид—багша Каленых, туршалгын станциин хүдэлмэрилэгшэ Базаров болон бусад—манай хүдэлмэридэ бага бэшэ туһа хүргэнэ,—гэжэ ГАИ-н ахалагша инспектор, милициин ахалагша лейтенант Курбатов хөөрэнэ.

3. КОМСОМОЛЕЦ НИКОЛАЙ ЭГИМБАЕВ

Онохой тосхондо арбаад мянган хүн ажаһуудаг. Теэд эндэ гансахан участково уполномоченно нүхэр Гатанов ажаллана. Хөөрөөгөө энэ нүхэр тухай бэшэ, харин тэрэнэй туһалагша тухай хөөрэебди.

Нүхэр Гатановай хүдэлдэг тосхондо ниитын гүрим эбдэхэ ябадал: хулиган ааша гаргалга, һогтуугаар хамтын байрануудта «аяншалга» гэхэ мэтэ урданайхиһаа үсөөн болоо. Энээндэ милициин штатнабэшэ хүдэлмэрилэгшэ, комсомолой гэшүүн Николай Эгимбаевай үүргэ бага бэшэ.

Нэгэ иимэ ушар үнгэрэгшэ жэлдэ болоо һэн. Үдэшэлэн Николай ажалһаа бусажа ябатараа, Онохой станциин оршондо алдалан унашаһан хүнэй хэбтэхые обёорбо. Хажуудань —мөөрэнүүдһээ һалашаһан мотоорно велосипед. «Һогтуу хүн бэшэ хаш» гэжэ тухайлаад, Эгимбаевай хараашалхада, станци тээһээ нэгэ хүн ерэбэ.

— Һаяхана минии хараһаар байтар энэ хэбтээшые автомашина дайража унагаагаад, эрьежэшье харангүй арилшоо,—гэбэ.

Хүниие алаһан шофёр гэмгүй һалажа шадаагүй. Нүхэр Эгимбаев тэрэ зугадагшые намнажа хүсэхэһөө байха, милицидэ асаржа, хуулиин гарта барюулаа бэлэй.

4. СОВХОЗ СООГОО ХҮНДЭТЭЙ

Хэжэнгын совхоздо архи уудаг, ажал хэдэггүй, наншалдаа гаргадаг хүнүүдтэй бүгэдөөрэн тэмсэдэг юм. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд—директор нүхэр Дугаров, парткомой секретарь нүхэр Раднаев, рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Андодоев гэгшэд — ажалшадай дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхадаа, нютагай жэшээнүүды шадамараар хэрэглэнэ.

Эндэ ниитын гүрим сахиха асуудалаар хөөрэлдөө хэхэдээ магнитофон хэрэглэдэг байна. Жэшээлхэдэ, Чимитдоржо Цыденжапов гэдэг удаан саг соо хаанашье хүдэлэнгүй, архи намнаад ябадаг байба. Жэлэй эхеэр совхозой улаан буланда һогтуутаар аашалһан байгаа. Хулиган ааша гаргаһанайнгаа, ажал хэдэггүйнгөө түлөө харюу барихадань, магнитофон хэрэглэгдээ юм. Тэрэнь холын гүүртэнүүдтэ абаашагдажа, лекци болон элидхэлэй баримта болгогдоо һэн. Мүнөө Цыденжапов зэмэеэ мэдэржэ заһараад, сакманщигаар ажаллана.

Хэжэнгын сомсоведэй дэргэдэ социалис хуули, ниитын гүрим сахиха саг үргэлжын комисси эмхидхэгдээд, эдэбхитэйгээр хүдэлмэрилнэ. Комиссиин гэшүүд бултадаа дружиннигууд юм. Тэдэнэр энэ уялгаяа оролдосотойгоор дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, комиссиин гэшүүн, тэндэхи Соведэй депутат нүхэр Аюшеев, Хэжэнгын дунда һургуулиин багша нүхэр Обунеев гэгшэд шатажа эхилһэн гэрые абаржа, хулиган ааша гаргаһан Дашиевые баряа. Дунда һургуулиин багша, арадай дружинын командир нүхэр Батомүнкуев, дружиннигууд Бальжинимаев, Балханов болон бусад ниитын гүрим сахилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

И. ОЛЗОЕВ.

ОРОЛДОҺОНОЙ УРМАНДА

— Тээ тэрэ хара ногоон үнгэтэй, яагаа гоё зүһэтэй ямар бүд гээшэб! Юун гэжэ нэрэтэй, юутэ юм? Харуулыт, — гээд, душаеэ шахажа ябабашье, залуугайнгаа ольһые бууралгүй шарайтай, нарин сагаан нэгэ эхэнэр наймаашанда хандаба. Тэрээнтэй суг байһан хэдэн эхэнэрнүүд:—нээрээ яагаа гоё бүд гээшэб? Харуулыт, харуулыт,—гэлдэнэ.

— Энэ гү?—гээд, наймаашан таг дээрэ тэбхэр тэбхэрээрээ ябталаатай байһан, үнгэ бүриин зүһэтэй бүдэй эгээ дээрэнь хэбтээшые абаад, эригшэдтэ үгэнэ. Тэндэ байгаашад тэрэ бүдые ехэл өөгшөөн ара үбэргүй үзэнэ, нарин сагаан эхэнэрынь энгэртээ няагаад: «Харал даа, таарана гү?—гээд, зэргэлжэ байһан нүхэртөө хандана. Эдэ зоной тэрэ бүдые булта һонирхон үзэжэ байхадань, наймаалагша:

— Улаан-Үдэдэмнай нэхэгдэдэг «Сэсэг» гэжэ нэрэтэй бүд. Хүн ехэл дуратайгаар абана. Хямдахан сэнтэй. Костюмайхи хоёрёод гаран, платиин—арбаад түхэригтэ болохо. Зөөлэхэн, дулааханшье юм. Хабарай урин үдэрнүүдтэ костюм гү, али плати оёжо үмдөөд, гадар хубсаһагүйгөөр үйлсэдэ гарахадаа, оройдоош даарахагүйш. Тиигээдшье энэ үнгэтнай наһатайшье, залуушье эхэнэрнүүдтэ адли һайнаар таарадаг. Заахан басагандаа пальто оёжо үгөө һаатнай, бүришье хөөрхэнөөр харагдахал байха,—гэжэ зулгы зохидоор хөөрэнэ.

Иимэ хөөрэлдөөн Мухар-Шэбэрэй аймагай Бэшүүр тосхондо шэнээр баригдаһан универмагай хоёрдохи дабхарта ходол боложо байдаг. Тосхоной алишье магазиндань ороходо, хүн зон дүүрэн, хэрэгтэй зүйлөө абаад лэ баяртайнууд гаражал байдаг.

Николай Николаевич Антоновой хүтэлбэрилдэг Бэшүүрэй сельпо ажалшадай дунда эдеэ хоолой болон эд бараанай зүйлнүүдые худалдаха түсэбөө жэл бүри дүүргээд лэ байдаг. Жэшээнь, үнгэрэгшэ жэлдэ эд бараанай эрьесын түсэб 106 процент, хубиин ажахынуудһаа эдеэ хоолой продуктнуудые худалдан абажа наймаанда гаргаха түсэбөө 122 процент дүүргэһэн байна. Гадна 1963 оной дүрбэдэхи кварталай социалис мүрысөөнэй дүнгөөр профсоюзай ЦК-гай дамжуулгын Улаан туг 1000 түхэригтэйгөөр абаһан юм. Иимэ шанда энэ сельпо гурба дахин удаа удаагаар хүртэһэн байха.

Орон дотороо эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэг болгохын тула эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллажа байһан малшадай, механизаторнуудай, бүхы ажалшадай үдэр бүри ургажа байгаа эрилтые дүүрэн хангаха зорилгоор хаа хаанагүй социалис мүрысөө дэлгэрүүлэе гэһэн уряатайгаар республикын худалдаа наймаанай бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаһан байна. Сельпогой хүдэлмэрилэгшэд дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаа. Жэшээлхэдэ, долоон жэлэй түсэбэй зургаадахи жэлдэ худалдаа наймаанай эрьесын түсэб декабриин 20-до дүүргэжэ, даабариһаа гадуур хүн зондо 60 мянган түхэригэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха гэжэ шиидэнхэй. Колхоз, совхозуудай холын малшадай һуудал байдалай эрилтые гүйсэд хангахын тула долоон хоногто нэгэ дахин, гарагай дүрбэндэ баазын хоёр автолавка ходо ябажа байдаг.

Худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ, ажал хүдэлмэреэрээ гэршэлнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо һара бүриингөө түсэб ходо үлүүлэн дүүргэнэ. Январь һарада ажалшадай дунда 186 мянган түхэригэй, февральда—217,5 мянган түхэригэй, мартда—248,5 мянган түхэригэй эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые худалдаха түсэбөө 207,6, 242,3, 250 мянганда хүргэһэн байна.

«Ажал хүдэлмэридөө ямар шэнэ онол арга хэрэглэһэнһээ һара бүри амжалта туйланабта?» гэжэ сельпогой түрүүлэгшэ Н. Антоновһоо асуухада:

— Тиимэ шэнэ юун манда байхаб даа. Наймаашан бүхэмнай тус тустаа өөһэдынгөө урда байһан үг зорилгоёо һайн мэдэдэг, тэрэнээ заатагүй дүүргэхын тула үдэр бүри эрмэлзэжэ байдаг гээшэ. Тиихэдэ наймаашадай, магазинуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөн ехэ удха шанартай.—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Нээрээшье, сельпогой 14 магазинай, столовын, пекарниин хүдэлмэрилэгшэд булта нэгэл уг зорилготой, хайшан гэбэл ажалшадай эрилтые шадаал һаа, һайнаар дүүргэхэмнайб гэһэн эрмэлзэлгэтэйгээр ажалладаг. Бүхы магазинууд бригадно-ленточнэ гүримаар хүдэлдэг. Тиимэһээ магазинай складта наймаанда гүйсэгүй гэгдэһэн эд бараан миин хэбтэдэггүй байха юм. Тиихэдэ магазин бүхэн тусхай мэргэжэлтэйгээр эмхидхэгдэнхэй. Жэшээнь, гуталай, гэр доторхи хэрэглэмжын, эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдые шэлэн абалгын гэхэ мэтээр. Магазинууд эд бараанай, эдеэ хоолой зүйлнүүдэй выставкэ, дэлгүүр ходо эмхидхэжэ байдаг. Жэлэй эхинһээ Бэшүүр гол дээрэ хабарай дэлгүүр эмхидхэгдээ һэн.

Коммунис ажалай коллективэй, ударнигай түлөө тэмсэл наймаалагшадай дунда үргэнөөр дэлгэрэнхэй. 5 бригада хүндэтэ иимэ нэрэ зэргэдэ, 14 наймаашад ударнигай нэрэдэ хүртэнхэй. Мүнөө 7 бригада коммунис ажалай коллективэй түлөө тэмсэжэ байна.

Сельпогой наймаашад хүн зоной эрилтые дүүрэн хангалгаар яахадаа амжалтатай байдаг бэ гэхэдэ, тэдэнэр хүн бүхэндэ налагай уринаар хандадаг, ажалшадта ямар эд бараан хэрэгтэйб гэжэ ходо һонирхон, захил абажа байдаг гуримтай. Мүн эд бараанай хоёр дабхар универмагта хубсаһа эсхээд үгэхэ стол эмхидхэгдэнхэй.

Бэшүүрэй сельпо ажал хүдэлмэреэ игэжэ эмхидхэдэгээрээ ажалшадай эрилтые дүүрэн хангадаг, түсэб уялгаяа ходо үлүүлэн дүүргээд лэ байдаг.

Б. ЖАМБАЛОВ,
манай штатнабэшэ корреспондент.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

...ээ нээгдэхэнь гээшэб?

...эммэришэдэй һуудаг Ба...бэ яһала томохон тос... Эндэ Хүрбын леспром... хоёр зуу гаран хүдэлмэ... байдаг. Нёдондо жэлдэ ...осхондо найман жэлэй ...ули нээгдэжэ, зуу гаран ...шад һурадаг болоһон юм. ...энэ тосхонойхид нэгэл ...той. Юуб гэхэдэ, эн... эмнэлгын пункт мэргэ...нэй үгы дээрэһээ хэдэн ...сов хаалтатай байһаар. ...үбшэлхэдэ аяар табяад ...ой газарта байдаг Тээг... ...ольница гү, үгышье һаа, ...абаашаха ушартай бо... ...«Ойдо хүдэлдэг нүхэ... ...шье үбдэхэдэ, үхибүүдэйшье халуурхада түрүүшын туһаламжа үзүүлхэ хүнэй үгы дээрэһээ ехэ түбэгтэй болоно. Энээн тухайгаа Хоринн аймагай хүтэлбэрилэгшэдтэшье нэгэнтэ бэшэ хандагдаа, хэлэгдээ, ядахадаа элүүрые хамгаалха министерствэдэшье бэшэһэн байхабди»—гээд Бага-Хүрбын модо бэлэдхэдэг пунктын бухгалтер Надежда Петровна Галкова гомдоно.

Энэньшье тон зүб. Теэд хэзээ иишэ врачые эльгэжэ, Бага-Хүрбэдэ эмнэлгын пункт нээгдэхэнь гээшэб?

Б. Лайдапов.
хүдөө бэшэгшэ.

Иимэ наймаалагшад хэрэггүй

...үрэй совхоздо (Мухар-...рэй аймаг) Шэбэртын ...гой хоёрдохи магази...лагшаар Жалсарай Цы...эдэг хүн арбаад жэл ...лдэг. Һамганиинь ба...та ажалладаг. Теэд тэ...хүн зоной эрилтые яма...ханганаб? Биранагүйл ...хыень хэлэхэдэ! Мал... һайнаар хангахын тула ...наймаа балай эмхидхэ..., һанаагаашье зободоггүй юм. Хэтэрхэдээ хүгшэд үбгэдтэ, илангаяа багашуулда абаһан бараанайнь тоосоое буруугаар хэжэ мэхэлдэг зантай. Үхибүүдээ тиишэ сай, дабһанда эльгээхэеэшье жэхыхээр болоод байна.

Шэбэртын сельпогойхид энээн тухайдань мэдэжэл байгаа ёһотой. Теэд ямаршье хэмжээ абангүй, аали тэсэмгэйгээр һууханиь гайхалтай.

С. Балданов.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

Хани барисаанай зам

ХЭДЭХЭН үдэрэй урда тээ Кошица шадарай энэ элдин хонгор, баян дэлгэр дайдада хон-жэн байһан юм. Имагтал город шадарай үсөөхэн вагонуудые шагтагалһан паровоз хара утаа хаян, нариихан түмэр замаар хаа-яахан лэ үнгэрхэ; бүхэли үдэртөө оройдоол нэгэ-хоёр ашаанай машина энээгүүр гараха.

Һаяхан хани барисаанай харгы зам татагшад энэ хон-жэн байдалые эбдээ. Барилгын хүсэн түгэс оньһото техникэ мартын 16-да иишэ асарагдаһан байха юм. Ашаанай автомашинанууд, түмэр-бетон ашаалһан тусгаар платформонуудые шэрэһэн айхабтар томо тягачнууд хойно хойноһоо һубаряа. Барилга-хабсаруулгын кранууд, бульдозернууд, экскаваторнууд, тобшолон хэлэхэдэ, оньһожоруулгын бүхы шэжэм техникэ энэ шухала, томо ехэ барилгада эльгээгдээ.

Зүүн Словакиин металлургическа комбинадай баригдажа байһан Кошица городтой Советскэ Союзые холбохо талаар Чехословакиин газар дээрэ гаргагдаха үргэн харгытай түрүүшын түмэр замай барилга иигэжэл эхилээ.

Барилгын захиргаанай начальник инженер Милан Мичкотой мүнөө золгохонь түбэгтэй. Тэрэ геологическа бэдэрэлгэнүүдые хэжэ дүүргэжэ байһан замда ошоһон гү, али һүүлшынгээ заһабаринуудые хэжэ байһан проект табигшадта ошоһон гү, али барилгашадай ерээдүйн городок харахаяа ошоһон байха юм. Тиигэбэшье мүнөө Кошицада олоороо ерэдэг корреспондентнүүдтэй хөөрэлдэхэ, тэдэнэй асуудалнуудта харюусаха сагаа олоно.

«Ерээдүйн харгы замай,—гэжэ инженер Мичко хэлэнэ,—манай арадай ажахыда айхабтар ехэ удха шанартай байһыень түбхын түрүүлэн тэмдэглэхые хүсэнэб. Ушарынь гэхэдэ, чехословацко-советскэ худалдаа наймаанай хэмжээн жэлһээ жэлдэ улам бүри ургана, тиин иишэ тиишэ ашаа шэрэлгэ үргэдэнэ. Манай харилсаа холбооной хэдэхэн жэшээнүүд иимэ: дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ Советскэ Союз 50 миллионһоо үлүүтэй тонно түмэрэй руда Чехословакида эльгээгээ. Хоёр жэлэй үнгэрхэдэ, ашаглалгада оруулагдаха Зүүн Словакиин металлургическа комбинадай барилгын дүүрэхэдэ, жэл бүри Советскэ Союз 16 миллионһоо доошо бэшэ тонно түмэрэй руда эльгээдэг болохо. Нүгөө талаһаа, Чехословаки мүн лэ Советскэ Союзда худалдадаг эд бараанайнгаа хэмжээе дээшэлүүлхэ юм. Мүнөө эд бараа хилэ дээрэ буулгажа, дахин ашаалхада ехэ саг хии талаар гарана. Шэнэ харгы замай татагдахада, эдэ мэтын һаад түбэгүүд усадхагдаха болоно.

Барилгада бэлэдхэл хэхэ тухай, харгы зам тухай инженер дэлгэрэнгыгээр хөөрэхэ зуураа, чехословак болон совет мэргэжэлтэдэй аха дүү ёһоор харилсан ажаллалгын жэшээнүүдые дурдана. Энэ зам бариха тухай хэлсээнэй манай оронуудай хоорондо баталагдаһанһаань хойшо дүрбэ һара үнгэрөө. Тэрэ түүхэтэ һара үдэрые— чехословацко-советскэ договорой 20 жэлэй ойе — һайндэрлэлгэдэ бэлэдхэл хэлгын үдэрнүүдтэ баталагдаа. Дүрбэ һара хүрэхэгүй саг соо проект табигдаад, тэрэниие бодотоор бэелүүлгэ эхилээ.

Манай ороной бүхы хүн зоной анхарал энэ барилгада хандуулагданхай гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй гээд, Милан Мичко хэлэнэ. Маанадта туһа хүргэхые найдуулан дурадхаагүй нэгэшье предприяти үгы юм. Чехословаки... залуушуулай Союз энэ барилгые харууһандаа абажа, харгы зам гаргалгые залуушуулай барилга гэжэ соносхоо.

Зүүн Словакиин комбинадай ашаглалгада үгтэтэр, хоёр жэлэй турша соо, тус харгын барилга сүм дүүргэгдэхэ. Энэ үе соо 3.800 мянган кубометр хэмжээнэй газарай хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. Харгын утань 90 километр байха. Зам дээрэ 900 метр ниитэ утатай 12 хүүргэ баригдаха юм.

«Ехэ барилга хадаа,— гэжэ инженер хэлэнэ,— бэе бэедээ экономическа туһаламжа үзүүлэлгын Соведтэ орожо, амжалтатайгаар харилсан ажалладаг, манай оронуудай ехэ хани барисаанай жэшээ болоно. Совет мэргэжэлтэд проект табигшад чехословак инженернүүдтэй хамта мүнөө Кошицада амжалтатайгаар ажаллана. Тэдэнэр маанадта айхабтар ехэ туһа хүргэнэ. Бухы зам дээрэ ажал хүдэлмэриин бүри үргэнөөр дэлгэрхэдэ, Советскэ Союзай зүгһөө үзүүлэгдэһэн туһаламжа бүри урган ехэдэхэл. Совет олохон машинанууд харгын барилгада хүдэлхэ. Тиимэһээ манай барилгые, хани барисаанай, социалис Чехословаки болон Советскэ Союзай эбдэршэгүй хани барисаанай, барилга гэжэ нэрлэхэ ёһоорол нэрлэнэбди» гэжэ М. Мичко тэмдэглээ.

И. МАСЛЕННИКОВ,
ТАСС-ай корр.

БУРЯАД ҮНЭН
3-дахи нюур.
1964 оной апрелиин 10.

ЗАМБУУЛИНАЙ БААТАРНУУДАЙ АЯНШАЛГАНУУД

(Түгэсхэл. Эхиниинь 2-дохи нюурта)

Андриян Григорьевич энэ бишыхан үхибүүе ехээр һонирхожо, гар дээрээ абаад:

—Намда адли аабза?—гээд асууба.

— Нээрээшье илгаруулашагүй адлинуу͡д байнат. Шамда адли эшэмхэйшэг хэбэртэй хаш,—гээд, нүхэрөө наадалан һарюусаба.

Газаа космонавтнуудые хүлеэһэн зоной шууялдаха абяан нээлтэтэй сонхоор соностобо. Өөрынгөө нэрэтэй энэ хүбүү баряад, балкон дээрэ гаража, толгой дээгүүрээ өөдэнь үргэхэдэнь, шуурган шэнги шууятай хүхюу баяр болобо. Хажуудань баярлаһандаа нюдэн[illegible]ээ уһа гаргаһан эхэ эсэгэ хоёрынь [illegible]огсожо байгаа бэлэй. Тэдэнэр манай үхибүүн Бразили ороной ерээдү[illegible] сагай һүлдэнь болоно гэжэ тоолоо бшуу.

Андриян Николаев Павел Попович хоёр ушөө үни удаан Сантосынхидые гэрэнь табибагүй. Эндэхи гуримай ёһоор Бразилиин хангалтаһан кофе нэгэ-нэгэ аяга ууба. Бишыхан хүбүүндэ мүнхэ дурасхаалай бэлэгүүдые үгэбэ. Космонавтнууд Антонио Мария хоёртой адресуудаа абалсаба.

IV.

Павел Попович Шэнэ жэлые Кубада угтаба. Космонавтнуудай байдаг «Мүшэтэ городхонһоо» асарһан бишыхан хасуури Кубадахи нүхэдтөө бэлэг барюулба. Энэ хадаа Карибай далайн ногооботор эрье дээрэхи тропигой пальмануудай дунда ороһон анха т[illegible] үүшын хасуури байһан юм.

Шэнэ [illegible]элэй ёлкын нааданда табигдаһан энэ хасуурииие Кубын үхибүүд ехээр һонирхобо. Энэ хасуурлин зүүн шэнги хадхуурнуудыень Фидель Кастро гараараа эльбэжэ, үхибүүдээр хамта баярлалсаба. Космонавтын гарые олон хүн бариба. Суута Плайя-Хироной загаһашадтай уулзалга илангаяа халуунаар үнгэрбэ. Тэндэ Кубын арад совет хүнэй анха түрүүн замбуулинда ниидэжэ гараха үедэ Эрхэ сүлөөтэ аралда добтолһон Америкын хүлһэншэдые үй бута сохиһон байна. Кубын загаһашад океанай оёорһоо гаргаһан бамба сэсэгэй үнгэтэй, томо гэгшын ёбуу Шэнэ жэлэй бэлэг болгожо, Павел Поповичто барюулба. Кубынхид дууша, шүлэгшэ зон ха юм даа. Космонавтда бэлэгээ барюулхадаа иигэжэ хэлэбэ:

— Эхэ оро[illegible] бусаһан хойноо энэ ёбуу шэхэндээ барижа, Карибай далайн долгинуудай хүүехые, энээнтэй хамта манай зүрхэнэй сохилхые шагнажа б[illegible]гаарайш...

Плайя-Хироной загаһашад хамаг юумые һонирходог зон. Совет хүнүүдэй ажабайдал тухай тэдэнэр асууба. Гаванада ажаһууһан Эрнест Хемингуэйе таанар хараа һэн гүт гэжэ Павел Романович загаһашадһаа асууба. Харин тэдэнэр энэ уран зохёолшые харахаһаа гадна, хамтадаа далай дээрэ загаһашалдаг һэмди гэжэ харюусаба. Тиигээд «Үбгэжөөл далай хоёр» гэжэ повестиин герой манай эндэхи хүн байһан, үбгэжөөлыень, хүбүүеньшье һананабди гэбэ.

Удаань Хемингуэй гэгшын гэр-музей хаража ябахадаа: «Үбгэжөөл унтажа байба, арсалануудые хаража тэрэ зүүдэлбэ» гээд, энэ повестиин хэдэн мүр сээжээр хэлэбэ.

Һаяхан бидэнэр Поповичтондоо ороод гараа һэмди. Тиигээд үнөөхи ёбуунай стол дээрэнь байхые харабабди. Павел Романовичай зургаатай басаган—Наташа тэрэ ёбуу гартаа барижа, шэхэндээ абаашаад:

— Дүүежэ абяа гарана,—гэжэ энеэбхилэн, баяртайгаар хэлэбэ.

Үнэхөөрөөшье, дун сагаан ёбуун соо аяар холын Карибай далайн долгинуудай хүүеһэн абяан, социалис, шэнэ Кубын зүрхэнэй сохидол дуулдажа байгаа һэн.

Н. Денисов,
С. Борзенко.

„Агитаторай блокнодой" 6-дахи номер

КПСС-эй Буряадай обкомой үзэл сурталай таһагай «Агитаторай блокнодой» 6-дахи номер буряад хэлэн дээрэ барлагдан, хэблэлһээ гараба.

Блокнодой энэ номерто КПСС-эй обкомой үзэл сурталай таһагые даагшын орлогшо **Д. Очировай** «Ленинэй зааһан замаар коммунизмда зоринобди» гэһэн материал толилогдобо. Энэ статья Владимир Ильич Ленинэй түрэһэн үдэртэ зорюулагдана. Ленин багшымнай мүнхэ һургаал арюун замаймнай алтан одон. Эндэ дэлхэйн хоёр системэ — социализм капитализм хоёрой ургалта хүгжэлтэ зэргэшүүлэн харуулагдахатай хамта оронноймнай, тэрэ тоодо республикымнай, промышленностиин, хүдөө ажахын, соёл культурын хүгжэлтэ тухай онсолон хэлэгдэнэ.

Б. Жаровай «Арад зоной аша туһада» гэһэн статья дотор совет хүнүүдэй материальна болон культурна эрилтэнүүдээ ниитын фондоор дамжуулан абадаг тухай тоо, баримта харуулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө «Ажахыгаа доторо͡й тусгаар шэглэлтэй болгохо гээшэ ашаг олзо ехэтэй болохын эшэ үндэһэн» гэжэ Баргажанай үйлэдбэриин парткомой секретарь **В. Базаровай** хөөрөөн, «Эмхидхэлэй болон хүмүүжүүлгын хүдэлмэри суг хамта ябуулхада амжалта туйлагдаха» гэһэн КПСС-эй обкомой үзэл сурталай таһагай инструктор **Г. Сергеевэй** статья эндэ толилогдоо.

Номерой һүүлшын хуудаһануудта «СССР-эй Гадаадын худалдаа наймаан» гэһэн тоо, баримтанууд толилогдобо.

...196 МЯНГАН БААНХА КОНСЕРВЭ

Үнгэрһэн гурба һарын туршада республикымнай загаһашад хэр зэргэ ажаллажа гараа хаб гээд хаража үзэе. Долоон жэлэй зургаадахи жэлэй түрүүшын кварталай дүн хаража үзэхэдэ, үргэн Буряад оронoймнай загаһашад түсэбһөө гадуур 1610 центнер загаһа бариһан байна. Эдэнэрэй дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Яруунын загаһанай заводой коллектив шалгаржа, кварталайнгаа түсэбые 174 процент дүүргэһэн байха юм. Түсэбһөө гадуур 822 центнер загаһа бариһан Баргажанай адагай загаһанай комбинадайхид хоёрдохи һуури эзэлээ. Мүн Кабанскын, Нижне-Ангарскын загаһанай комбинадууд үнгэрһэн гурба һара соо шадамар бэрхээр ажаллажа, хараалагдаһан түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ шадаа.

«Байкалрыбтрестын» мэдэлдэ ородог Эрхүү, Шэтын загаһанай комбинадууд нэгэдэхи кварталда габшагай бэрхээр ажаллажа, хараалагдаһан түсэбүүдээ мүн лэ үлүүлэн дүүргээ юм. Хамта дээрээ «Байкалрыбтрест» нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбһөө гадуур 3073 центнер загаһа барижа, даабариһаа дабуулан 196 мянган баанха консервэ үйлэдбэрилһэн байна.

Консервэ хэдэг цехүүд сооһоо Нижне-Ангарскын, Баргажанай адагай комбинадууд шалгарба.

Ив. Артюнин.

Фельетон

ГОДООРЬОН АРХИНШАД

— Жаргалтай саг болоо гээшэ ха даа. Хаанашье ошохо гээ һааш, үдэр бүри автобус гүйжэл байха. Урдань баһал зобогдогшо бэлэй. Үбэлэй янгинама хүйтэндэ 10—20 боошхо тээһэн ашаанай машина дээрэ һуугаад, Улаан-Үдэеэ дараха саг яһала бологшо һэн. Шофёрой абаһаниинь һайн тээд, эриһыень үгөөд лэ һууха͡ш,—гэжэ автобус соо дундашагуур һууһан нэгэ үбгэжөөл хажуудахи нүхэртөө хөөрэхыень үхибүүд ехэл һонирхон шагнана.

Хойто захада һууһан 4-5 басагад буряад дуунай ирагуу аялга нэгэдүүлэн хангюурдана. Хүн бүхэн лэ хүхюутэй зугаатай, өөһэд хоорондоо ярилдана, гэнтэ гэнтэ эльгэ хатан энеэлдээдшье абана. Чисаанын совхозой центрһээ мэнэ һая гараһан «Загаһата—Хори» гэһэн гаршагтай автобус шамдуухан урагшаа хаялуулһаар лэ ябана.

Уданшьегүй Могсохон хүрэжэ, совхозой 2-дохи фермын конторын газаа автобуснай зогсолой. Үхибүүдһээ эхилээд, шииираг улаан хүбүүд иишэ тиишээ хөөрсэгэнэлдэн байгаа бэлэй. Эндэ бууха зон буужа, һууха хүнүүдшье һуурияа эзэлнэ. Автобусой шофёр Сергей Тудупов шэнэ ороһон хүнүүдтэй тоосоо хэнэ, билет таһалжа үгэнэ. Харин автобусой ябахаяа байтар 4-5 һогтуу залуушуул наяралдан ерэбэл даа.

Тэдэнэй нэгэн, зүүн нюдэеэ хүхэ бала болотор шаалгажархиһан юумэ автобус уруу дугташажа ороод, жолоошоной хажууда ерэжэ нэнгэнэ. Бодыт гэхэдэнь—бодоногүй, ябахаяа һанаа хадаа билет абыт гэхэдэнь—абанагүй.

— Б-би мүнгэгүйб. Намайе Хори абаашажа, милицидэ тушаагты,—гээд хашхарна.

Энэмнай хэн хүйхэр гээшэб гэхэлэ, тус фермын механизатор Александр Жапов гэдэг болобол даа.

— Автобусһоо буугыт, яһала садатараа архи угаа байнат, гэртээ ошожо амарад гэгты. Автобус бү баригты,—гээд жолоошо аргадана.

— Ши яагаа һөөл юумэбши. Ши минии түлөө өөрөө мүнгэ түлөөд, Хори абааша гэнэб. Юун болооб гэжэ һананабши,—гэжэ байтаад шофёрые тэрэ хүн аманда орохысоо хараана, үһэринэ.

Тиигэлдэһээр байтарнай, тэрэнэй нүхэд хаш баһал шал һогтуу юумэнүүд мүн лэ добтолон, шашхалдана, хашхаралдана, үнөөхи Жаповаа үмөөрнэ.

— Зай хүбүүд! Яажа байһан зон гээшэбта. Автобус бү бариит, машина сооһоо гарыт. Энэ нүхэрөө эндэһээ абыт. Ойлгохогүй юумэ һаань, ойлгуулыт,— гэжэ байгаад, пассажирнууд тэдэ буруу гарбалтай бологшодто ойлгуулхые хүсэнэ.

Эдэмнай хэд гээшэб? Баһал эндэхи Могсохоной хүбүүд ааб даа. Нэрлэбэл, Данзан Маладаев, Аюр Вампилов, Жигмит Галданов гэгшэд болоно.

— Ай халаг, ай халаг, хайран нүхэрыемни хэнтнай сохёо гээшэб? Нюдэ нюурынь абаха танаггүй болошоол,—гэжэ байгаад, Галданов һогтуунь харгын зондо салшажа ороно.

— Нэгэндээ нэтэрһэн, нэрээ хухарһан лэ хүбүүд гээшэ хат даа, зайлуулмад!— гэжэ нэгэ наһажаал үбгэн дороһоо һанаа алдан, тэдэнииие ехэл шоо үзэнэ.

Тэсэжэ ядаһан аяншад фермынь зонхилогшодо энэ ушар тушаа хэлэхэ гээд конторoдо ороходонь, тэндэ хэншье байбагүй. Хойноһоонь дахажа ороһон һогтуушуулай нэгэн, Жигмит Галданов, мушхажархиха һанаатай, шофёрой гар хам шүүрэхээ забдана. Удаань тэрэ гүйжэ гаран сасуу машинын баруун хажуугай урда мөөрэй хиие табижа байтараа балшыса баригдаба.

Үнөөхи Александр Жапов «машинаһаа буухагүйб, намайе милицидэ тушаагты» гэһээр лэ байгаа һэн. Лаблан мэдэхэдэмнай, автобусой ерэхын урдахана Николай Гылыков гэжэ баһа нэгэ хүйхэр Александр Жаповые магазинай үбэртэ гаргажа таһа адислаад, тэрьелжэ арилшаһан байгаа.

Эдэ забхай ябадалтанһаа, дээрээ ахагүй архиншадһаа боложо, аянда ябаһан автобус Могсохон тосхондо нэгэ час тухай һамшаха баатай болоһон юм. Энэмнай—мартын 26-да, үдэ багта болоһон ушарал.

...Автобусшье Хэжэнгэ тээшэ одоол дабшаба. Машинада һуужа ябагшад абяа шэмээгүй, уруу дурууханууд. Үнөөхи хухюу зугаата хөөрэлдөөн, ирагуу һайхан аялгануудшье замхашанхай. Архинша Александр Жапов болон тэрэнэй һогтуу галзуу ханинарай аяг ааша аяншадай дурэ гутаатаа, сэдьхэл бодолыень хүлхеэгээ ха юм даа.

Могсохондоо годоорһон эдэ мундуу муяа залуушуулай иигэжэ гэгээн сагаан үдэр, ажал хүдэлмэриин халуун хаһын үедэ архидажа, алмайржа, хүн зондо шоо үзүүлжэ ябадагынь тон гэмшэлтэй байна. Нютаг зониинь, фермын хүтэлбэрилхы албатан, олониитын эмхинүүд зоргондоо хэтэрһэн хүбүүдээ захадахаяа, олоной урда гаргажа, нюурыень улайлгахаяа яана гээшэб! Хэрбээ хүн зонһоо эшэхэ гайхахаяа болишонхой, хүдэһэн хэдэргэ нюуртай болонхой юумэд һаань, ондооxоноор шье тэдэнтэй хөөрэлдэхэеэ лана6?

Юун бологшо ааб, хүлеэгээд, шагнаархаад һууял даа.

Д. Доржиев.

Хориин аймаг.

Туркмениин урда талы[illegible] хүсэд хабар болоо. Прико[illegible] тэгшэ газарай колхоз, сов[illegible] саадуу͡д сэсэглэжэ, сагаа-[illegible] гэтэйгөөр харагдана. Урюк, [illegible] алыча сэсэглэнхэй. Виногра[illegible] нүүд бүурсаглажа эхилээ. Аш[illegible] ботаническа саад соо эдэ ү[illegible] илангаяа аятай зохид. Зура[illegible] Ашхабадай Калининай н[illegible] хүдөө ажахын институтай [illegible] курсын студентнүүд Эрэш[illegible] мова, Байрамгуль Бердыева, [illegible] Непесова гэгшэд Ашхабадай [illegible] ческа саад соо байна.

ТАСС-ай фотохро[illegible]

Нютаг ороноо шэнжэлэгшэдэй анхаралда

БУРЯАД ОРОНДО ХИМИ ХЭРЭГЛЭЛГЫН ТҮҮХЭЬ[illegible]

Орон доторнай ехэ химиин хүгжэлтэ амжалтатайгаар ябуулагдана. КПСС-эй Буряадай обкомой пленум республика дотороо химиин үйлэдбэри хүгжөөхэ тухай шиидхэбэри баталан абаһан байна. Энэ шиидхэбэриие бэелүүлгэдэ хизаар ороноо шэнжэлэгшэдэй хэһэн аяншалга, геологуудай оролдосото ажал ехэхэн удха шанартай байна. Тэрээнтэй хамта түрэл орон тухайгаа, малтамалай баялиг тухай нютагай шэнжэлэгшэд болон хизаар ороноо шудалагшадай суглуулбари, архивай, мүн хэблэлэй хүдэлмэри нилээд туһатай байха. Тэдэ материалнууд республика дотороо химиин промышленностиие хүгжөөхэ холын хараа түсэб зохёолгодо туһатайшье байжа болохо. Революциин урда тээ республика соомнай ахир аргаар хүдэлгэдэг химиин гар үйлэдбэри байгуулагдадаг байһаниинь элитэ. Эдэ хадаа дабһанай, содын, шэлэй, шэрдэлгэ будалгын, канифольно бишыхан заводууд болоно. Жэшээнь, XVII зуунай үедэ Сэлэнгын нуурһаа 40.000 пүүд хүрэтэр дабһан абтадаг байһан. һүүлшэг тээшээ дабһанайнь нөөсэ бага боложо, тэндэһээ сульфат абтадаг болоһон байтаа.

1885 ондо Хяагтын аймагай Хираанай нуурта ахирхан түхеэрэлгэтэй дабһа шанадаг завод баригдаһан байна. Энэ заводой түүхэ иимэ: 1876 ондо Троицкосавскын реальна училищида инженер-технолог мэргэжэлтэй К. И. Заневский, Я. П. Смерницкий гэжэ хоёр багшанар ерэһэн байна. Тэдэнэр Хираан адагай дача дээрэ амаралтаяа үнгэргэжэ байха үедөө тэрэ тойроной хада уула, уһа гол, нуур сөөрэмүүдээр ябажа хараха зуураа, гашуун дабһата Хираанай нуурые оложорхёо. Нуур тухай тэдэнэр ехээр һонирхоо. Тэндэхи уһа шэнжэлэлгэ хэхэдээ, тэрэнэй горитойхон хубинь дабһан байна гэжэ тодорхойлоо. Тиигэжэ тэндэ дабһа шанаха завод баригдаһан юм. 1885 ондо 1500 пүүд дабһа шанажа гаргаһан байгаа һаа, хойто тээнь арбан жэл болоод байхада, 1895 ондо 31000 пүүд дабһа үйлэдбэрилэн гаргаа. Ашаг багатай һэн дээрэһээнь тэрэ заводые үни хааһан байтаа. Тиигэбэшье Хираанай нуур химическэ бүридэлөөрөө үбшэ аргалха тон һайн шанартай шабартай юм. Хираанай нуур тухай 1700 ондо хэблэгдэһэн ном соо дурдагдаһан байна. 1850 ондо Троицкосавкын гарнизоной врач Пфафиусай үүсхэлээр нуурай эрьедэ Сибириин батальонойхидой эмнэлгын газар бии болгогдоһон. Тэрэнь 1862 он хүрэтэр байгаа.

1946 оной июльһээ хойшо тэндэ республикын удха шанартай шабараар аргалалгын стационарна больница нээгдэһэн байна. Тэндэ гансашье республикымнай арад зон бэшэ, мүн ондоо тээһээ хүнүүд олоороо ерэжэ аргалуулна.

1887 ондо инженер-технолог Заневский гэгшэ Хираанай нуурһаа 7 модоной хараатай газарта, Сүхэ голой эрьедэ содо гаргаха бишыхан завод баряа. Тэрэ Хираанай заводой дабһа шанагшадтай хэлсээ хэжэ, дабһанай үлэгдэл хаясые түлөбэригүйгөөр абаха болоһон байгаа. Тиигэжэ гашуун дабһанһаа каустическэ содо гаргадаг болоһон байгаа.

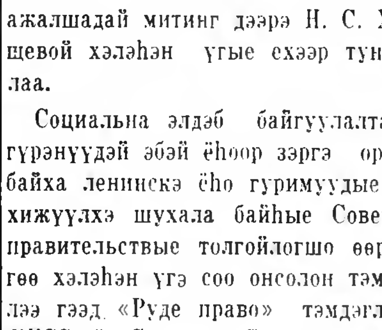
Хяагтада, Хяагтын адагта, Бага-Худэридэ болон бусад газарнуудта мылэ хэдэг заводууд хүдэлдэг байһан. Нютагайнь зон хужар суглуулжа, мылэ шанадаг заводуудта пүүдэй 10 мүнгөөр худалдадаг байһан. Нютагайнгаа мылэ шанагшадай хужар та дашуураад, содо хэрэглэдэггүй байһыень мэдэһэн Заневский тэндэхи зарим заводуудаар ябажа, мылэ шаналгада содо хэрэглэхэ арга заажа үгэһэн юм. Тэрэнэй һүүлээр мылэ шанагшад хужараа хаяжа, содо ашагладаг болоһон гэхэ.

Сэлэн-Дүүмэһээ баруун урагшаа 4 километрэй газарта, Толгой гэжэ хадын саана «байгаалиин бэхэ» бии гээшэ. Буряадууд, Сэлэнгын степной думын бэшээшэд тэрэ бэхэ хэрэглэдэг байһан юм. Нютагайнь зон тэрэниие «шабар бэхэ» гэжэ нэрлэдэг байгаа. 1898 оной зун Хяагтекын провизор О. Х. Руд[illegible] «байгаалиин бэхэ» абада[illegible] ошожо, тэрэниие шэнжэл[illegible] Географическа обществын [illegible]хи таһагай ажалай тэмдэг[illegible] 1899 ондо иигэжэ бэшэһэ[illegible]

«Шабар бэхэ» хадаа б[illegible] хүри-улаан шэрэдэл (сур[illegible] юм гү, али болбосоруулагд[illegible] лэгдэһэн хүрин нүүрһэнэй [illegible]тай байна. Тиимэ нүүрһэн Ге[illegible] ганса нэгэ дайралдадаг. «Ш[illegible]хын» олдоһон газар саашад[illegible]са шэнжэлээ һаа, ондоошье [illegible] олдожо болохо».

Орон нютагайнгаа газ[illegible] уула, уһа голой нэрэнүүд[illegible] жэлхэ гээшэ ехэ һонирхол[illegible] шээнь, Хяагтын аймагта Ул[illegible]жэ нэрэтэй нютаг бии. Тэр[illegible] уһанайнгаа үнгөөр тиимэ н[illegible] һан байха. Улаадай тосхо[illegible] урдадаг горхон улаабтар [illegible] байха юм. Зэдын аймагта Ул[illegible]да гэжэ газар бии. Тэндэһээ [illegible] гайнь зон байгаалиин улаабт[illegible] абажа хэрэглэдэг байгаа. Су[illegible] нуур худар бууһан Түмэр-[illegible] гэжэ горхон бии. Орон нюта[illegible] газар, хада уула, уһа голой н[illegible]дые шэнжэлхэдээ, ямар [illegible] тиимэ нэрэ үгтөөб гэжэ тодор[illegible] шухала.

Р. ТУГУ[illegible]

Ехэ һонирхол

ПРАГА, апрелиин 8. (ТАСС). Н. С. Хрущев түрүүтэй советскэ партийно-правительственна делегациин аха дүү Венгридэ айлшалжа байһан ушар Чехословакиин олониитэ болон хэблэлые ехээр һонирхуулна. Венгриин газар дээрэ совет арадай түлөөлэгшэдэй хани ёһоной уулзалганууд тухай газетэнүүд, радио, телевидени үдэр бүри дэлгэрэнгыгээр мэдээсэнэ.

«Социалис оронуудай арадууд бата найдамтайгаар урагшаа дабшана», «Дай хэхэ «теориие» буруушаанабди», «Социалис гүрэнүүдэй харилсаа холбооной толотомо үльгэр жэшээ» гэһэн томо гаршагууд доро мүнөөдэр Прагын бүхы газетэнүүд Боршодско химическэ комбинадай ажалшадай митинг дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгые ехээр тунхаглаа.

Социальна элдэб байгуулалтатай гүрэнүүдэй эбэй ёһоор зэргэ оршон байха ленинскэ ёһо гуримуудые бэхижүүлхэ шухала байһые Советскэ правительствые толгойлогшо өөрынгөө хэлэһэн үгэ соо онсолон тэмдэглээ гээд «Руде право» тэмдэглэнэ. КПСС-эй, Советскэ Союзай арадууд болон правительствын дайнда эсэргүүгээр, эб найрамдалай болон арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө тэмсэдэг байһыень Н. С. Хрущев дахин батадхан харуулаа гээд газетэ бэшэнэ.

Японой арал дээрэ ядерна зэбсэгтэй Америкын самолёдуудые байрлуулгада эсэргүүсэн, атомна зэбсэгтэй уһан доогуур ябадаг онгосонуудай Японой портнуудта оролгодо, сэрэгэй баазануудта эсэргүүсэн, Японой ажалшад бүри ехээр тэмсэл хэжэ байна. Буруушаалгын демонстрацинууд элдэб городуудта үдэр бүри шахуу боложо, тэдэндэ улам олон хүнүүд хабаададаг боложо байна. Зураг дээрэ: 1964 оной мартын 18 да Японой ажалшадай хэһэн буруушаалгын митинг.

АПН-эй фото.

Маршал Малиновский ГДР-эй танкистнуудта айлшалба

БЕРЛИН, апрелиин 8. (ТАСС). Советскэ Союзай маршал СССР-эй Обороны министр Р. Я. Малиновский түрүүтэй советскэ сэрэгэй делегаци мүнөөдэр эртэ үглөөгүүр Балтиин далай дээрэхи Рюген аралһаа гаража, Грейфсвальд гэжэ урданай университедэй город ерээ. Городой гол талмай дээрэ хани ёһоной уулзалга болоо. Энэ уулзалгын үедэ маршал Малиновский Грейфсвальдын сэрэгэй комендант Р. Петерсхагентэй хөөрэлдэһэн байна. Р. Петерсхаген хадаа совет сэрэгүүдтэ энэ городые дайгүйгөөр үгэһэн, тиигэжэ тэрэниие һандаралһаа абарһан байха юм. Р. Я. Малиновский Грейфсвальдын айлшадай алтан дэбтэртэ тэмдэглэл хээ.

Тэрэ үдэртөө советскэ сэрэгэй делегациин гэшүүд ГДР-эй национальна оборонын министр армиин генерал Г. Гофмантой хамта немец танкистнуудта айлшаар ошоо. Эндэ ерэхэдээ айлшад нэгэ сэрэгэй частиин бишыхан городто совет гайхамшаг партизан, Советскэ Союзай Герой Зоя Космодемьянскаягай нэрэ олгохо баярай ёһололдо хабаадалсаа.

Энэ частиин сэрэгшэдэй урда үгэ хэлэхэдээ маршал Малиновский иигэжэ онсолон тэмдэглэбэ. Энэ баяр ёһолол хадаа немец болон совет арадуудые нягтаар холбоһон хани барисаанай шэнэ һүлдэ тэмдэг мүн гээшэ. ГДР-эй арадай национальна арми Совет Армиин түрэл аха дүүнь болоно гээд тэрэ хэлээ.

Дайшалхы болон политическэ бэлэдхэлдээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень ГДР-эй танкистнуудта хүсөөд, советскэ сэрэгэй делегациие хүтэлбэрилэгшэ Зоя Космодемьянскаягай портрет, тэрэнэй комсомолой билеэдэй буулгамал зураг частиин командиртa дамжуулан барюулаа.

Республика дотор зургаан үдэрэй турша соо аяншалаад, советскэ сэрэгэй делегаци ГДР-эй ниислэл бусажа ерэбэ.

Германиин Коммунис партиин нэрэ хүндэ ехэ болоно

Макс Рейманэй мэдүүлгэ

ПРАГА, апрелиин 8. (ТАСС). Германиин Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Макс Рейман үсэгэлдэр Прагаһаа бусаба гээд ЧТК агентство мэдээсэнэ.

Нютагаа мордохынгоо урда тээ Чехословакиин телевидениин корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, Макс Рейман иигэжэ хэлээ. Германиин Коммунис партиие хэдышье хорёо һаань, тэрэнэй нүлөөн хаа хаанагүй үзэгдэдэг юм. Партиие хориһоной һүүлээр тэрэнэй гэшүүдэй тоо үсөөрөөгүй, харин бүри олон болоо.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй һандаргахы ажал ябуулга тухай дурдахадаа, нүхэр М. Рейман иигэжэ хэлээ. ФРГ-гэй полициин органууд болон гүрэнэй бусад зургаанууд Хитадай коммунис партиин материалнуудые тарааха ябадал дэмжэдэг байна. Ушарынь гэхэдэ, Германиин Коммунис парти дотор арсалдаа үүдхэхэ, тэрэниие һандаргааха, тэрэнэй зарим бүлэгыень партиһаа таһалха гэһэн зорилго табина бшуу. КПГ үзэл сурталай талаар марксизм-ленинизмын ёһо гуримуудые батаар баримтална гээд Макс Рейман онсолон тэмдэглээ.

КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй материалнуудтай ном

БУДАПЕШТ, февралиин 8. (ТАСС). Хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг ехэтэй болгохо асуудалаар болоһон КПСС-эй ЦК-гай февралиин Пленумэй материалнуудтай ном Будапештдэ хэблэгдэбэ. 350 хуудаһануудһаа бүридэһэн энэ ном соо СССР-эй хүдөө ажахын министр И. П. Воловченкын элидхэл, нэмэлтэ элидхэлнүүд, үгэ хэлэһэн 26 хүнүүдэй үгэ, Н. С. Хрущевой хэлэһэн түгэсхэлэй үгэ болон Пленумэй шиидхэбэри оруулагданхай. 1964 оной февралиин 28-да партийна, советскэ ба хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн үгэ мүн лэ энэ ном соо толилогдонхой. Энэ ном худалдаа наймаанда гараба.

Бразилиин президентые һунгаха тухай

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРЭ, апрелиин 8. (ТАСС). Парламентын хоёр палатануудай нэгэдэмэл сесси дээрэ республикын президент ба вице-президентые һунгаха тухай хуулиин проектдэ Бразилиин саг зуурын президент Раньери Мадзилли гараа табиба. Энэ хуулиин проект энээнһээ урда тээ хоёр палатануудта һайшаагдаһан байгаа.

Хүнүүдые түрмэдэ хааһаа[illegible]

ГАВАНА, апрелиин 8. (ТАСС). Бразилида хүнүүдые олоор арестовалжа байһаар. Пренса Латина агентствын корреспондентын Рио-де-Жанейрэһээ мэдээсэһэнэй ёһоор, гансахан лэ энэ городой 3 мянган хүнүүд, Бело-Оризонте городой мянга гаран хүнүүд арестовалагдаһан байна.

Профсоюзна организацинууд илангаяа шанга мүрдэлгэдэ оруулагдана. Корреспондентын зааһанай ёһоор, сэрэгэй засагаархид Бразилиин ажалшадай бүгэдэ ниитын хүтэлбэрилхы центрэй, промышленностиин ажалшадай национальна конфедерациин болон ороной хэдэ хэдэн бусад профсоюзна нэгэдэлнүүдэй байшангуудые хаагаа. Профсоюзуудай олохон хүтэлбэрилэгшэд, хэдэ мянгаад ажалшад түрмэдэ һуулгагдаа. Хэдэн зуугаад хүнүүд ороной холын нютагуудта сүлэгдөө.

Национальна конгрессэй 12 депутадууд, штадуудай хэдэ[illegible] депутадууд, түрүү үзэлтэй [illegible] политическэ ба ниитын ор[illegible]цинуудай хүтэлбэрилэгшэд [illegible] арестовалагдаа гэжэ корре[illegible] бэшэнэ. Хэдэн арбаад хүнүү[illegible] таа нүүлгэжэ, политическэ [illegible]гохыень Мексикын, Уругвай[illegible] лон бусад оронуудай посо[illegible] нүүдтэ хандажа гүйһан бай[illegible] Зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ мүн лэ [illegible] хэгдээ. «Коммунис литерату[illegible] буляажа абаха зорилготойгоо[illegible] союзна болон политическэ ор[illegible] цинуудай байшангуудта [illegible] хэгдэнэ. Зүүнэй үзэл бари[illegible] хүнүүдые газетэнүүдэй [illegible] нуудһаа гаргажа байнхай. «[illegible] популар» газетын редакци[illegible] толго хэгдээд, тэрэнэй [illegible] тор арестовалагдаа. «Ради[illegible] рал» болон бусад радиостан[illegible] сэрэгэйхидэй хиналта доро [illegible]

Уругвайн правительствын шиидхэбэри

МОНТЕВИДЕО, апрелиин 8. (ТАСС). Уругвайн правительство Жоао Гулартые «ёһотойл политическэ тэрьелэгшэ» гэжэ тоолохо гэһэн шиидхэбэри абаа. Гуларт хадаа өөрынгөө орон дотор политическэ мүрдэлгэдэ ороһонойнгоо һүүлээр энээ руу хоргодохоёо тэрьелһэн.

Политическэ тэрьелэгшэ байһан тула Гуларт дотоодын хэрэгүүдэй министерствын тоо бүридхэлдэ абтаха юм. Хүдэлхэ байшангаа шэлэн олохо, орон дотор һаадгүйгөөр ябаха эрхэ тэрээндэ олгогдонхой. Тэрэ хадаа политическэ үгэ хэлэлгэһээ арсаха ёһотой.

Эрхэ сүлөөгэй түл[illegible] тэмсэгшэдэй шэн[illegible] илалта

КАИР, апрелиин 8. (ТАСС)[illegible] лэй үедэ Анголын националь[illegible] лөөрэлгын арми Португалиин [illegible] ниальна сэрэгүүдтэй дайлалд[illegible] горитой хэдэ хэдэн илалтан[illegible] туйлаа. Энэ армиин сэрэгшэд [illegible] оронойнгоо бүхы хойто зүгэй [illegible] хиналтадаа абаад, Анголын [illegible] гаанай гол центр болохо Луан[illegible] родһоо 75 километр хажуу т[illegible] на. Энээн тухай Анголын рес[illegible] кын саг зуурын правительств[illegible] даадын хэрэгүүдэй министр З[illegible] пресс-конференци дээрэ мэдүү[illegible]

Анголын патриодуудай добт[illegible] зогсоожо шадахагүй болохо[illegible] тугалиин сэрэгшэд Анголын [illegible] хүн зониие мүрдэн зобооно.

Компартиие мүрдэлгэ

ПАРИЖ, апрелиин 8. (ТАСС). Реюньон аралай полици (Индиин океанда оршодог Франциин далайн саанахи департамент) энэ аралай коммунис партиин генеральна секретарь Поль Вержесые арестовалхын тулада тэрэнэй гэртэ үсэгэлдэр добтолһон байна. Гэхэ зуура, Поль Вержес гэртээ үгы байгаа гээд ЮФИ агентство мэдээсэнэ.

Полици хадаа компартиин хэблэмэл орган «Темуаньяж» газетын, типографиин байшангууд соо, Реюньоной коммунис партиин зарим эдэбхитэдэй гэрнүүд соо мүн лэ нэгжэлгэ хэһэн байна.

ЗАҺАБАРИ

Манай газетын апрелиин [illegible] номерой 4-дэхи хуудаһанда [illegible] һэн хоёр фото-зураг типогр[illegible] хүдэлмэрилэгшэдэй гэмээр [illegible] гэгдэжэ табигдашоо. Уһанд[illegible] маржа ябаһан Анатолий Ко[illegible] зурагые «Техникумэйхид [illegible] гарна» гэһэн заголовок доро[illegible]жа, гурбан хүнтэй зурагые [illegible] хиин орондо абаашажа хар[illegible] гүйгдана.

Алдуу гаргаһан зэмэтэй ху[illegible]тэ хэмжээн абтаа.

Редактор
Ц. О. ОЧИРО[illegible]

БУРЯАД ҮНЭН

[illegible]-дохи нюур.
1964 оной апрелиин 10.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-У[illegible] улица Ленина, 35. Телефоны: редактора — 23-67, зам. ре[illegible]тора — 38-42, зам. редактора — 35-84, секретариата — 27-[illegible] отделов: сельскохозяйственного производства и парти[illegible] жизни — 47-59, 35-14, промышленного производства и парти[illegible]ной жизни — 48-89, 33-61, корректорская — 35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов идеологичес[illegible] — 24-74, советского строительства и быта — 34-93, рабсел[illegible]ров и писем — 25—41, 38-30, информации — 32-74 и пере[illegible]дов — 34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Сов[illegible] Министров Б[illegible]ской АССР.

Н00086. Зак. № 368.